

Gia Bảo

Mỹ thuật

VẼ CHÂN DUNG

NHÀ XUẤT BẢN MỸ THUẬT

Mỹ Thuật Vẽ Chân Dung

Chịu trách nhiệm xuất bản:
Họa Sĩ : **CÔ THANH ĐAM**

Biên tập : HOÀNG YẾN
Sửa bản in : GIA BẢO
Vẽ bìa : HÀ QUỐC THỊNH

NHÀ XUẤT BẢN MỸ THUẬT
44b Hàm Long - Hoàn Kiếm - Hà Nội
ĐT: 8225473-9436126 FAX:04.9436133

Liên kết xuất bản : **Nhà Sách ĐỨC TÀI**

In 1000 cuốn, khổ 20x29 cm tại xưởng in Đông Dương. Giấy đăng ký KHXB số
QĐ 82-2008/CXB/ 31-04/MT. Cấp ngày 13/08/2008 In xong và nộp lưu chiểu
quý IV năm 2008.

Mục lục

Cảm nhận về vẽ chân dung	3
I. Giải phẫu đầu và năm giác quan	4
II. Cấu tạo và hình thể đặc trưng của ngũ quan (năm giác quan)	7
III. Phân biệt tuổi và giới tính của cơ đầu	10
IV. Phương pháp quan sát để vẽ chân dung	12
V. Phương pháp vẽ chân dung	14
VI. Phác họa kết cấu và phác họa độ sáng tối	16
VII. Giải thích các bước tiến hành phác họa chân dung	20
VIII. Tiêu chuẩn đánh giá và yêu cầu cơ bản khi thi vẽ chân dung	51
IX. Phương án giải quyết và các vấn đề khác thường xuất hiện khi đánh giá và thi vẽ chân dung	51
X. Các yếu tố khác liên quan đến vấn đề thi vẽ chân dung	51
XI. Đánh giá tác phẩm	52

CẢM NHẬN VỀ VẼ CHÂN DUNG

Phác họa chân dung là nền tảng cơ bản của nghệ thuật tạo hình, một môn học rất quan trọng ở các học viện mỹ thuật, đồng thời cũng là một trong những đề thi thường gặp ở các kỳ thi đại học kiến trúc.

Vẽ chân dung là một phần rất quan trọng đối với việc tạo hình, nó phản ánh tính cách đặc trưng và diện mạo tinh thần của một người chủ yếu ở nét mặt, là then chốt của tạo hình nhân vật.

Việc dạy và học phác họa chân dung cũng là một vấn đề khó, rất phức tạp. Vì thế khi học cần phải tuân theo một trình tự nhất định từ thấp đến cao, từ đơn giản đến phức tạp. Học các hình thể kỹ lưỡng sẽ giúp chúng ta hiểu được hình thể là như thế nào, học tĩnh vật sẽ giúp chúng ta làm quen dần với việc phân tích các hình thể phức tạp, học ngũ quan bằng thạch cao không những giúp nâng cao năng lực phác họa mà còn giúp chúng ta hiểu và lý giải được kết cấu hình thể của ngũ quan chân dung, học tượng chân dung bằng thạch cao thì sẽ giúp chúng ta hiểu được quy luật tạo hình nhân vật, có cơ sở vững chắc để vẽ chân dung nhân vật sao cho thật đẹp.

Tinh sinh động, biến hóa của hình tượng nhân vật mang đến sự tự do nhất định trong khi phác họa nhân vật, nhưng đồng thời cũng tạo ra sự khó khăn. Những bậc thầy thời kỳ nghệ thuật Phục Hưng nước Ý đã tiến hành rất nhiều cuộc nghiên cứu phân tích nhân vật, và nhờ đó đã sáng tạo ra những tác phẩm bất hủ. Sự trải nghiệm của họ cho thấy: nếu muốn thể hiện hình thể bên ngoài thì phải hiểu rõ cấu tạo bên trong.

Xương sọ là trọng điểm khi nghiên cứu phân tích phần đầu, là trụ cột bên trong nên hình dạng bên ngoài của đầu. Hình dạng xương sọ còn quyết định đặc trưng bề ngoài của đầu, giúp phân biệt sự khác nhau về giới tính, tuổi tác và tính cách của các nhân vật. Cơ mặt không ảnh hưởng gì đến nửa phần phía trên của đầu nhưng lại có ảnh hưởng rất quan trọng đến phần nửa dưới. Đối với sự xuất hiện nếp nhăn và sắc thái biểu cảm của khuôn mặt ở trán, giữa hai chân mày và hai bên má thì cơ mặt cũng có ý nghĩa quan trọng.

Muốn học vẽ phác họa chân dung, vấn đề mấu chốt là phải nắm cho được kết cấu hình thể. Vẽ chân dung sao cho đẹp không phải một sớm một chiều là có thể được ngay, để đạt đến trình độ hoàn hảo về cả hình thức lẫn thần thái thì lại càng không dễ chút nào. Tất cả đòi hỏi phải có thời gian và sự kiên nhẫn luyện tập.

Ngoài nắm vững quy luật kết cấu hình thể của đầu, việc tích luỹ kiến thức thẩm thị, khả năng phân tích và kinh nghiệm thực tiễn cũng không nên xem nhẹ. Phải phát hiện cho được nét đẹp của người mà mình muốn vẽ chân dung, cả ngoại hình bên ngoài lẫn trong tâm hồn. Điều đó đòi hỏi họa sinh phải có một đôi mắt thẩm mỹ cùng với sự nỗ lực vất vả không ngừng. Thiên tài cũng phải trải qua sự rèn luyện, huống chi chúng ta chỉ là người bình thường thì càng phải bô ra công sức mới mong có thành quả tốt.

Con người nói chung luôn ở trạng thái vận động. Tượng thạch cao và con người có sự khác nhau về trạng thái động và trạng thái tĩnh. Vì thế người mới học cần phải nắm bắt được điều đó. Mô phỏng thì không thể đứng yên bất động, do đó đây cũng là yêu cầu chung không thể không biết trong khi vẽ. Phải lý giải và cảm nhận cho được bản chất đặc trưng, thần thái, tính cách, đặc điểm tạo hình của hình thể, đặc biệt trạng thái của hình tượng phải thể hiện sao cho thật ổn định và sinh động.

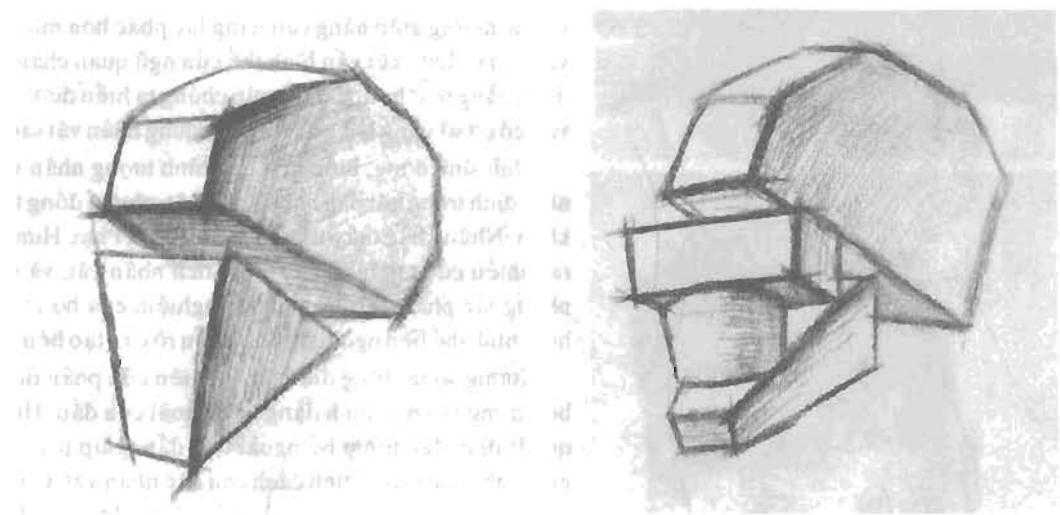
Tiếp tục vẽ dựa vào tư duy của chính bản thân và sự lý giải đối với hình thể, không nên sao chép một cách rập khuôn đặc trưng bề ngoài của hình thể.

I. GIẢI PHẪU ĐẦU VÀ NẮM GIÁC QUAN

1. Trọng điểm của đầu

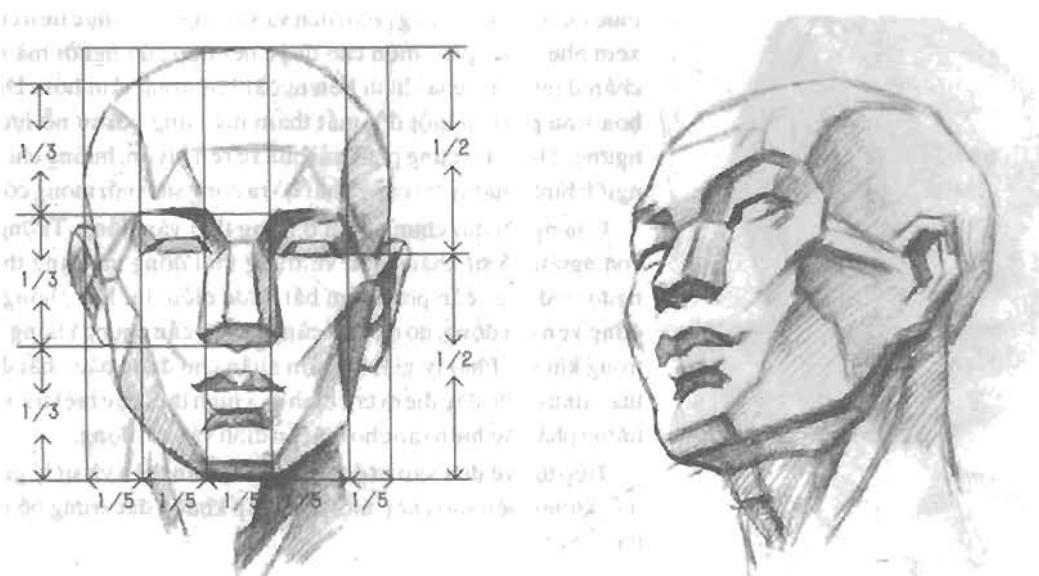
(1) Phân tích thể khối của đầu:

Hình dạng xương đầu là một khối sáu mặt nằm giữa khối lập phương và khối cầu. Đầu lại được phân thành hai phần: hộp sọ và xương mặt. Hộp sọ có hình cầu chiếm $\frac{1}{3}$ đầu, phần ở trán thì tạo thành một khối vuông. Xương mặt do khối dẹp bằng phẳng của xương gò má, khối tròn của xương hàm trên và khối ba góc của xương hàm dưới tạo thành, chiếm khoảng $\frac{2}{3}$ đầu. Việc phân tích các thể khối của đầu sẽ giúp ích rất nhiều cho việc nắm vững nhanh chóng hình dạng đầu.

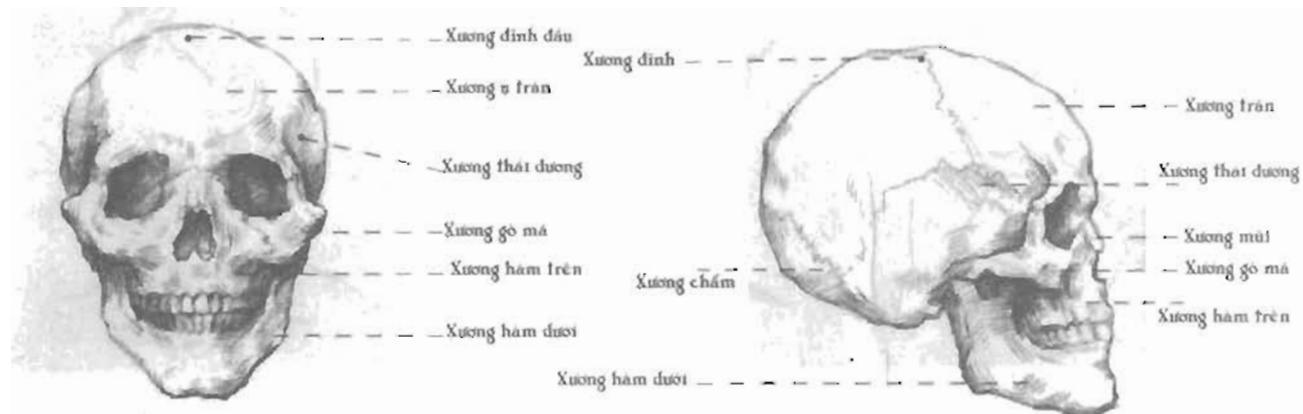
(2) Tỉ lệ cơ bản và khái quát hình thể của đầu

Chia hình dạng xương sọ và bề mặt nhấp nhô của khuôn mặt thành những thể khối khác nhau theo vị trí của chúng nhằm tạo ra hình tượng nhân vật rõ ràng, là căn cứ quan trọng để người mới học từng bước lý giải kết cấu hình thể. Tỉ lệ cơ bản của đầu được gọi là "tam đinh ngũ nhân". Từ tóc đến giữa lông mày, từ lông mày đến đầu mũi, từ đầu mũi đến cằm, độ dài bằng nhau của ba đoạn này được gọi là "tam đinh". Điểm rộng nhất mà chúng ta nhìn thấy được từ khuôn mặt rộng 5 phần, khoảng cách giữa hai mắt rộng $\frac{1}{5}$, từ đuôi mắt đến tai rộng $\frac{1}{5}$, được gọi là "ngũ nhân". Tất cả họa sinh vẽ chân dung nên thuộc nắm lòng điều này.

(3) Xương đầu

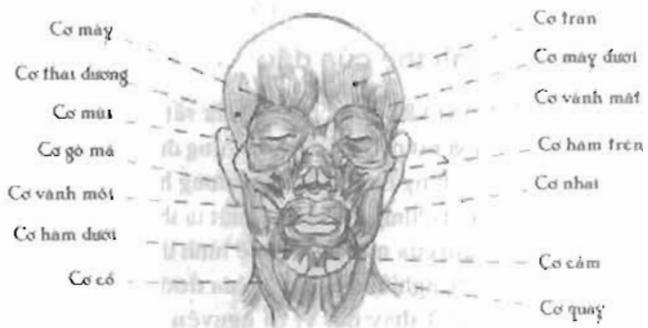
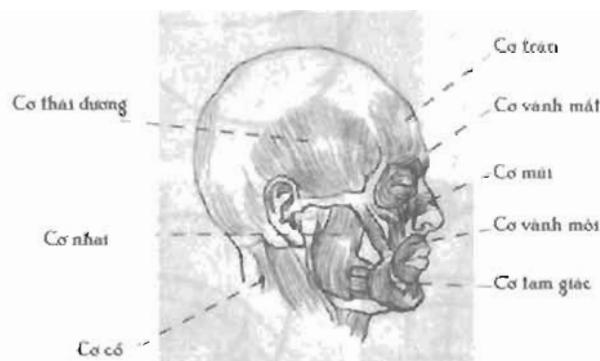
Hình dạng của xương đầu quyết định ngoại hình đặc trưng của khuôn mặt. Mặt chính và đỉnh đầu nếu nhìn từ toàn bộ chỉnh thể thì nó có hình chữ nhật, nhìn một bên lại có hình gần giống như hình vuông. Nắm bắt được tỉ lệ của hình vuông này và khái niệm thể tích của đầu là rất quan trọng. Đầu là do xương sọ kết hợp lại thành. Trong đó xương sọ, xương đinh đầu, xương thái dương, xương chẩm cấu thành hình cầu kiên cố.

(4) Cơ đầu

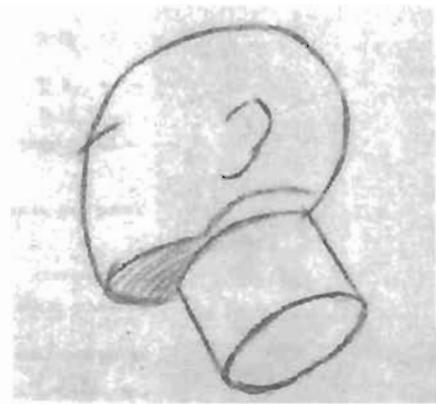
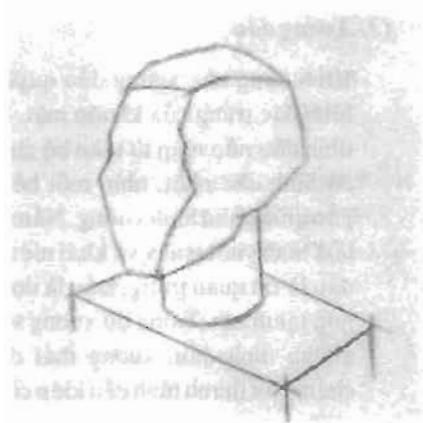
Hiểu rõ các cơ của đầu đối với việc phác họa chân dung đặc trưng là một vấn đề rất quan trọng. Cơ đầu được phân thành hai loại là cơ biểu tình và cơ nhai. Cơ nhai bao quát cả cơ sau tai. Cơ biểu tình được phân bố trên mắt, miệng, mũi, phần chung quanh mắt. Cơ của toàn thể đầu gồm có:

Cơ trên mi mắt, cơ mũi, cơ miệng, cơ mắt, cơ hộp sọ sau gáy, ... cấu tạo thành.

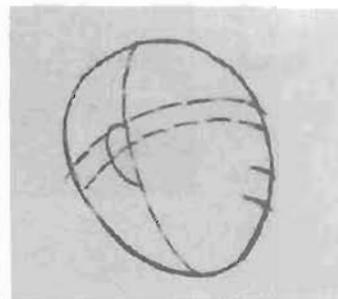
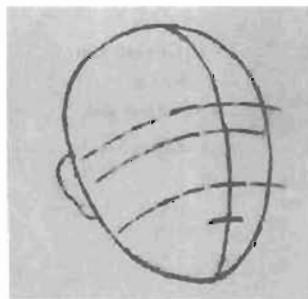
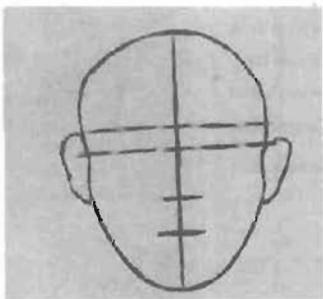
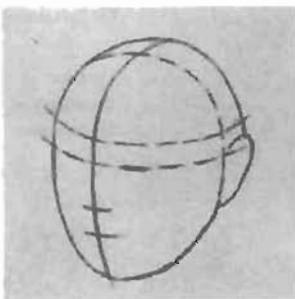
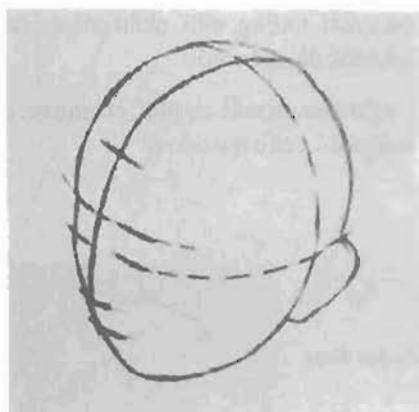
2. Quan hệ kết cấu giữa đầu, trán và não

Khi phác họa chân dung cần phải xử lý tốt các mối quan hệ của chỉnh thể. Đầu phải được liên kết với cổ và ngực, cổ phải có hình trụ. Kết cấu giữa đầu, ngực và cổ phải có liên quan với nhau.

3. Thấu thị hình thể của đầu

Mặc dù phạm vi vận động của đầu là rất nhỏ, nhưng lại cùng với nỗi giác quan biến hoá rất phức tạp. Nỗi vũng được thấu thị biến hoá và tư thế của đầu là có thể dùng hình thể lập phương hoặc hình bầu dục để hiểu kết cấu của nó. Từ mặt chính của khuôn mặt ta thấy, khuôn mặt thông qua mắt và đường trung tâm của mũi, miệng sẽ hình thành 3 đường thẳng song song với nhau. Khi nó bị nghiêng lệch về phía trước hoặc ra sau thì nó sẽ sinh ra thấu thị biến hoá và thay đổi vị trí nguyên dạng ban đầu. Ví dụ khi đầu nghiêng về trước thì vị trí của tai sẽ lệch lên trên, ba đường song song của mắt, mũi, miệng sẽ hướng xuống dưới, khoảng cách giữa mũi, miệng và cằm sẽ bị rút ngắn. Khi đầu bị lệch ra sau, tất nhiên vị trí của tai sẽ bị lệch xuống dưới, ba đường thẳng song song sẽ hướng lên trên, khoảng cách giữa mắt, mũi và trán sẽ bị rút ngắn lại. Khi vị trí cao thấp của điểm nhìn bị rút lại, nó sẽ sinh ra thấu thị tương ứng cũng là lê dương nhiên.

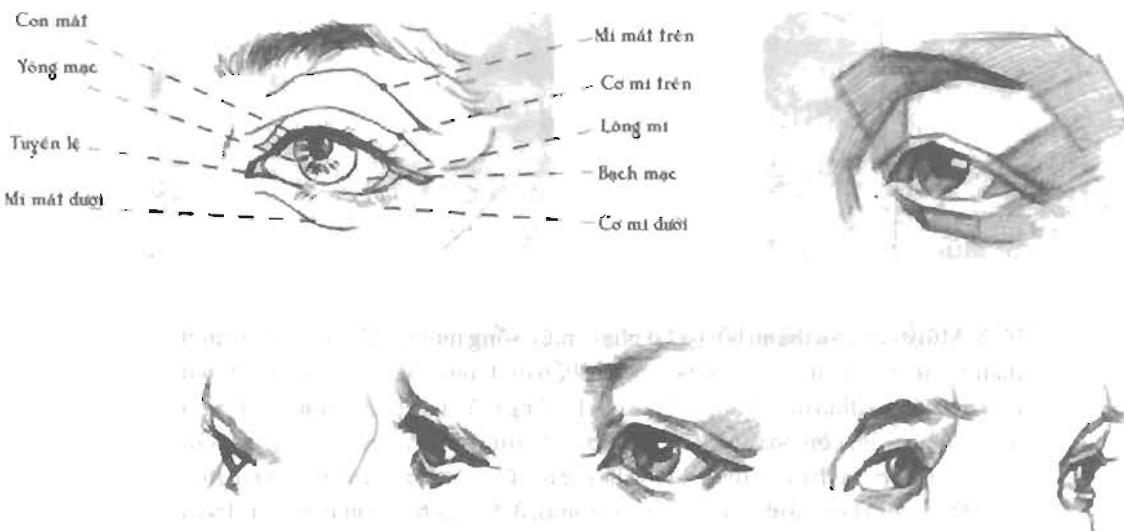

II. CẤU TẠO VÀ HÌNH THỂ ĐẶC TRUNG CỦA NGŨ QUAN (NĂM GIÁC QUAN)

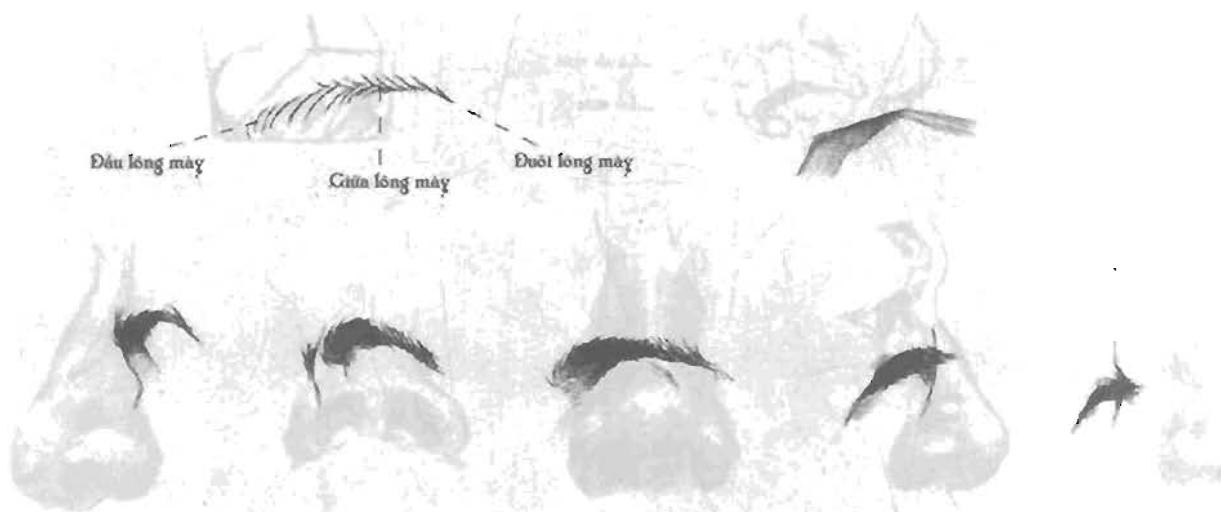
Chân dung là một chỉnh thể, còn năm giác quan chính là các bộ phận của chỉnh thể. Khi chúng ta biểu đạt kết cấu chỉnh thể, việc nắm bắt tốt vị trí của các bộ phận sẽ có lợi rất nhiều đối với phác họa hay tạo hình. Năm giác quan còn được gọi là vũ khí quan trọng để biểu đạt tình cảm, thế giới nội tâm của con người. Vì thế, hiểu rõ và nắm bắt được ngoại hình đặc trưng và cấu tạo của năm giác quan thì việc biểu hiện nhân vật sẽ rất dễ dàng và mang lại hiệu quả rất cao.

1. Mắt

Mắt còn được gọi là “cửa sổ tâm hồn”, bao gồm cả nhãn cầu, mắt và mí mắt. Mi mắt được phân thành mí trên và mí dưới. Nhãn cầu là thuỷ tinh thể có hình cầu. Đại bộ phận đều bị mí mắt che khuất, nhưng bề ngoài vẫn có hình cầu. Nhãn cầu do con người và võng mạc cấu tạo thành.

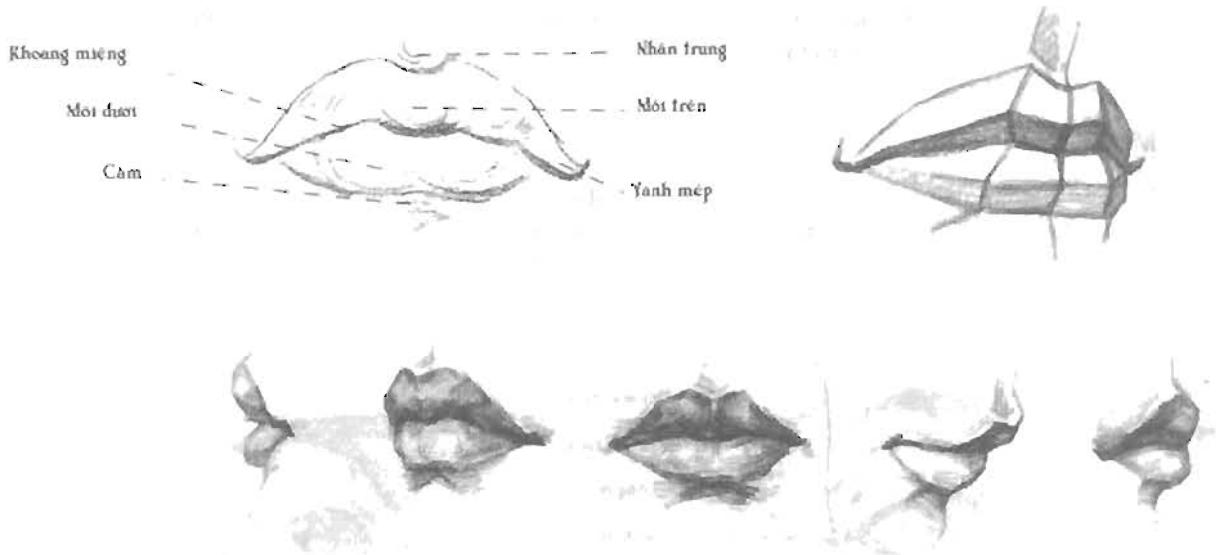

Ở đầu mày gọi là “đầu lông mày”, ở giữa gọi là “giữa lông mày”, và ở cuối lông mày thì gọi là “đuôi lông mày”.

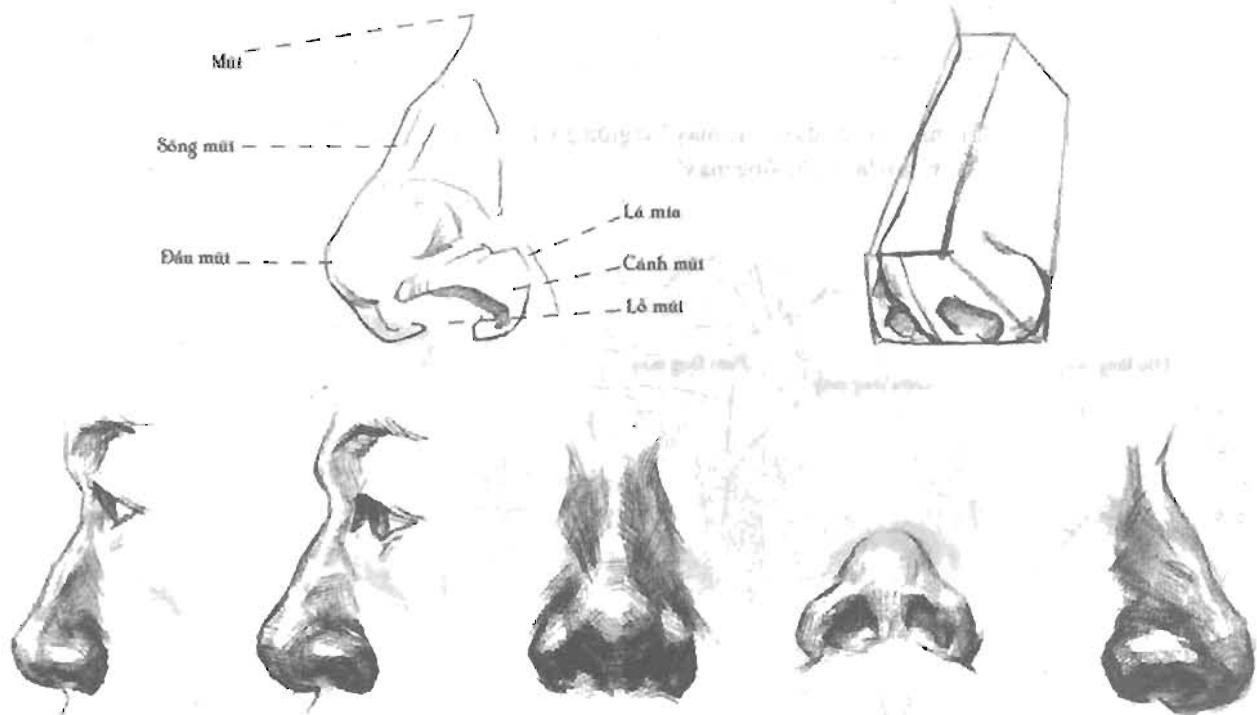
2. Miệng

Miệng được phân làm hai bộ phận là môi trên và môi dưới. Hai bên miệng được gọi là hai vành mép, đường giữa môi trên gọi là nhân trung, hình thể đặc trưng của là một nửa hình tròn.

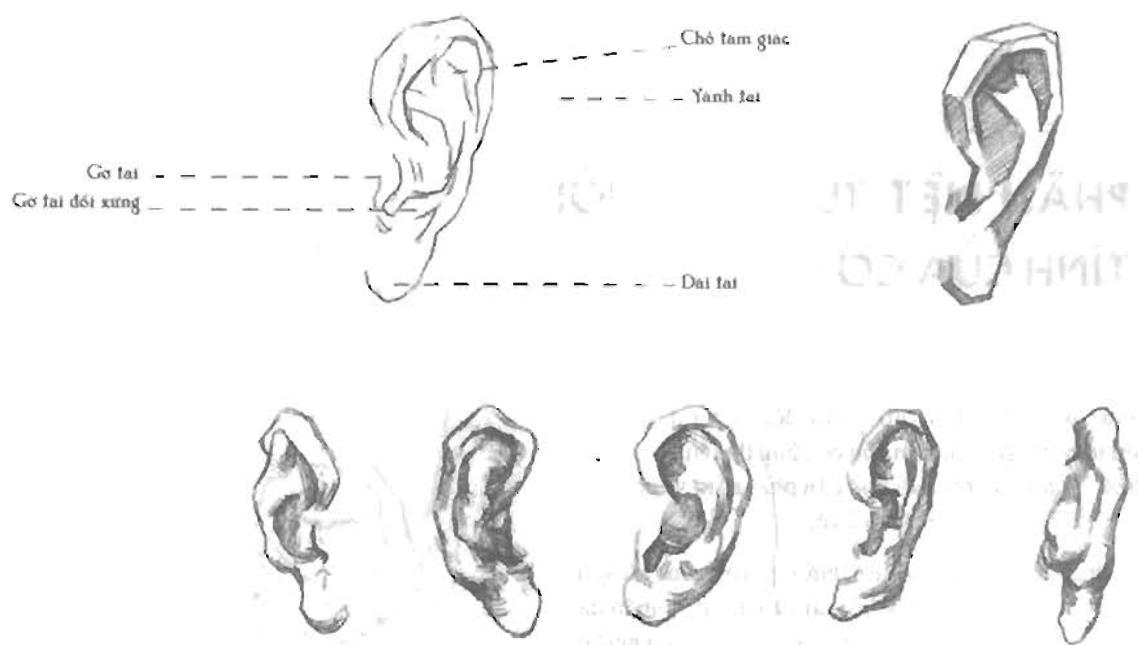
3. Mai

Mũi nằm ở vị trí trung tâm của khuôn mặt, có thể nói là đóng vai trò rất quan trọng khi tạo hình. Mũi được cấu thành bởi ba bộ phận: mũi, sống mũi và đầu mũi. Mặt chính giống như hình thang, bao gồm sống mũi, hai bên mũi, phần dưới mũi được tạo thành bởi bốn mặt. Phần đầu mũi giống như đỉnh núi, thường được gọi là sống mũi, nửa phần trên là xương mũi, bên trên nối liền xương trán, còn phần xương bên dưới thì rộng, dày nối với xương mũi mềm. Xương mũi mềm bao gồm vách ngăn mũi, xương hai bên mũi và xương cánh mũi. Đầu mũi là khối báu cầu do xương mềm tạo thành, hai bên là cánh mũi, ở dưới là hai lỗ mũi có hình bầu dục.

4. Tai

Tai là do vành tai, gờ tai và dái tai cấu tạo thành.

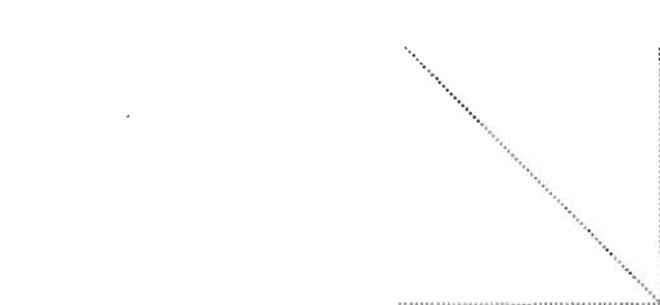

5. Biểu hiện và kết cấu của tóc

Tóc cũng là một nội dung rất quan trọng trong nghệ thuật phác họa chân dung, đặc biệt là tóc nhìn một bên, nó sẽ chiếm khoảng một nửa mặt trái hoặc mặt phải thể tích của đầu. Vì thế biểu hiện tóc có chính xác hay không, nó sẽ ảnh hưởng trực tiếp đến tác phẩm rất nhiều. Cũng chính vì lý do đó mà người mới học cần phải nhớ kỹ điều này.

Khi biểu hiện, cần phải chú ý nhiều đến mặt chiếu sáng và mặt bị chiếu sáng, kết cấu hình thể phải chuẩn xác, như vậy bức họa mới trở nên sinh động, không có cảm giác bị rối hay tạo gốc chết trên bề mặt bǎn vẽ.

III. PHÂN BIỆT TUỔI VÀ GIỚI TÍNH CỦA CƠ ĐẦU

1. Sự khác nhau về cơ biến hoá của tuổi tác

Cơ và xương đầu đều ảnh hưởng đến sự biến hoá của các yếu tố bên ngoài, khiến cho cơ cũng theo tuổi tác mà biến hoá. Vì thế, người mới học cần phải nắm vững điều này để tiện cho việc phân tích và vẽ.

Các cơ của người thanh niên thường căng cứng và săn chắc, vì thế da sẽ có tính đàn hồi rất cao, rất ít bị nhăn da do ảnh hưởng của các yếu tố bên ngoài. Các cơ của người tuổi trung niên thì theo tuổi tác mà lão hoá dần. Còn đối với người già mà nói thì dường như tất cả các cơ đều bị lão hoá đi rất nhiều do tuổi tác ngày một lớn dần và do sự ảnh hưởng của các yếu tố bên ngoài nên da thường bị nhăn

Thanh niên

Trung niên

Lão

2. Ngoại hình đặc trưng của đầu

(1) Ngoại hình đặc trưng của đầu người nam và người nữ: đầu của người nam thường có thể tích hơi lớn, vuông, lông mày và mũi rõ ràng, cằm có hình vuông. Các đường nét bên ngoài đầu của người nam thường là thẳng đứng và có hình thể tương đối hơi lớn. Thể tích của đầu người nữ thì thường nhỏ, có nhiều chi tiết nhỏ không được rõ ràng như người nam. Các đường nét bên ngoài đầu của người nữ thường mềm và có hình thể tương đối hơi nhỏ.

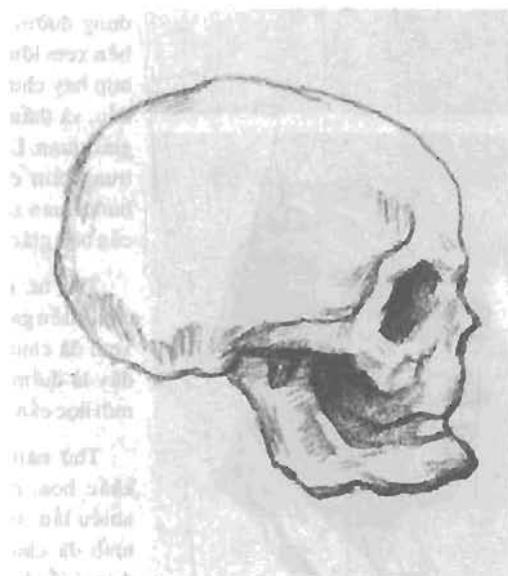

Nam

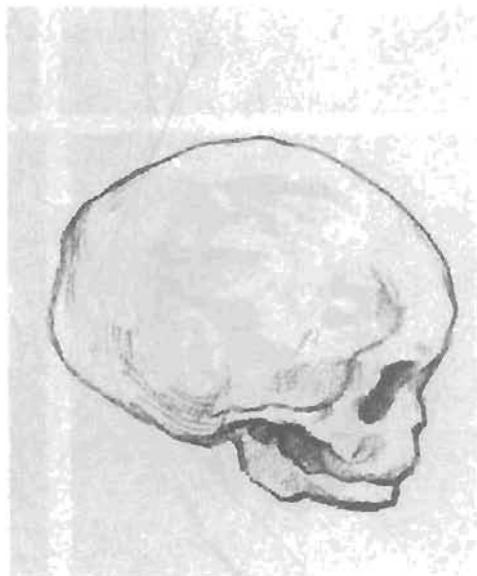

Nữ

(2) Ngoại hình đặc trưng của người lớn và trẻ em: đầu của người lớn thường là lớn, tóc thì thưa, răng thì thiếu vì rụng. Còn trẻ em thì hộp sọ chiếm khoảng $5/6$ thể tích của đầu, mặt chiếm khoảng $1/6$. Trán cao và rõ ràng, khoảng cách từ mũi đến miệng rất ngắn.

Người lớn

Trẻ em

IV. PHƯƠNG PHÁP QUAN SÁT ĐỂ VẼ CHÂN DUNG

Phương pháp quan sát để vẽ chân dung được khái quát bằng mấy điểm sau:

1. Nên nhận thức được rằng biểu hiện chân dung phải thật hết sức sinh động, do đó quan sát trước khi vẽ là một yếu tố hết sức quan trọng.
2. Nội dung quan sát, ngoài điểm đặc trưng cơ bản của ngoại hình ra còn phải chú ý đến kết cấu hình thể, tỉ lệ của thấu thị và quan hệ giữa cục bộ và chỉnh thể.
3. Quan sát ấn tượng đầu tiên, đó cũng là một yếu tố rất quan trọng đối với vẽ nhân vật.
4. Trong quá trình hoàn thành tác phẩm, điều kiện cần và đủ là phải thông qua 3 lần quan sát. Thứ nhất là trước và sau của kết cấu hình thể, thứ hai là mặt tối và mặt sáng. Thứ ba là điều chỉnh lại sau khi đã hoàn thành.

Dưới đây chúng tôi xin giới thiệu rõ phương pháp quan sát chính xác để hoàn thành một tác phẩm.

Thứ nhất, trước khi vẽ cần phải quan sát kỹ thần thái, ngoại hình đặc trưng, tư thế và cá tính của đối tượng cần được thể hiện. Quá trình này thường mất từ 2 đến 5 phút là đủ.

Thứ hai, khi quan sát bàn vẽ cần phải xác định xem như vây đã thích hợp hay chưa, lưu ý quan hệ sáng tối và cảm giác có tầng lớp trên bề mặt bàn vẽ.

Thứ ba, khi vẽ độ nghiêng thì nên lợi dụng đường nét ở giữa để quan sát hai bên xem lớn hay nhỏ và như vậy đã thích hợp hay chưa, vận dụng tỉ lệ cơ bản của đầu, và thấu thị để định ra vị trí của nám giắc quan. Lúc này nên lấy mũi làm vị trí trung tâm của nám giắc quan và từng bước quan sát, xác định các vị trí còn lại của bốn giắc quan kia.

Thứ tư, khi vẽ độ sáng tối cần phải chú ý đến giới tuyến của bộ phận sáng tối xem đã chuẩn xác hay chưa. Có thể nói đây là điểm rất quan trọng, vì thế người mới học cần phải nhớ điều này cho kỹ.

Thứ năm, khi tiến hành đi sâu vào khắc họa, cần phải quan sát nội dung nhiều lần, xem nám giắc quan và sự tạo hình đã chuẩn xác hay chưa, tinh thần được biểu hiện trên nét mặt như thế nào, và dĩ nhiên là không quên điều chỉnh lại độ sáng tối và kết cấu hình thể để hoàn thành tác phẩm.

Thứ sáu, đến giai đoạn điều chỉnh để hoàn thành tác phẩm rồi vẫn không ngừng đi sâu vào việc quan sát tinh thần được thể hiện trên nét mặt của đối tượng, quan hệ cục bộ và chỉnh thể, quan hệ sáng tối.

V. PHƯƠNG PHÁP VẼ CHÂN DUNG

Khi học phác họa chân dung, tất nhiên cần phải chú ý đến rất nhiều phương diện, người mới học cũng vì thế mà không biết nên bắt đầu như thế nào. Dưới đây chúng tôi xin giới thiệu hai phương pháp đơn giản để tiện cho việc tham khảo.

1. Bắt chước

Bắt chước là một phương pháp rất tốt để phác họa chân dung, đồng thời cũng chính là con đường tắt giúp các họa sinh nâng cao năng lực tạo hình nhân vật. Bắt chước không chỉ thích hợp với người mới học, mà còn thích hợp đối với những ai đam mê ngành sáng tác nghệ thuật nói chung và nghệ thuật phác họa nói riêng.

Bắt chước

2. Vẽ tả thực

Vẽ tả thực là một phương pháp rất tối để củng cố việc học tập, nhưng mức độ lại khó hơn bất chước rất nhiều. Các nhà hội họa thường rất chú trọng đến việc vẽ tả thực, lấy đó làm căn bản chính để vẽ. Mặc dù cũng giống như truyền thống hội họa của Phương Tây là lấy việc tả thực làm chủ đạo, có nhiều yêu cầu khác nhau, nhưng nguyên lý nghệ thuật lại chẳng có gì khác nhau. Ví dụ kết cấu hình thể, giải phẫu kết cấu, cấu tạo và ngoại hình đặc trưng của nǎm giác quan, tỉ lệ và thấu thị... Tất cả đều phải thông qua vẽ tả thực hoặc bát chước để nâng cao năng lực quan sát và năng lực tạo hình.

Vẽ tả thực

Vẽ tả thực

VI. PHÁC HỌA KẾT CẤU VÀ PHÁC HỌA ĐỘ SÁNG TỐI

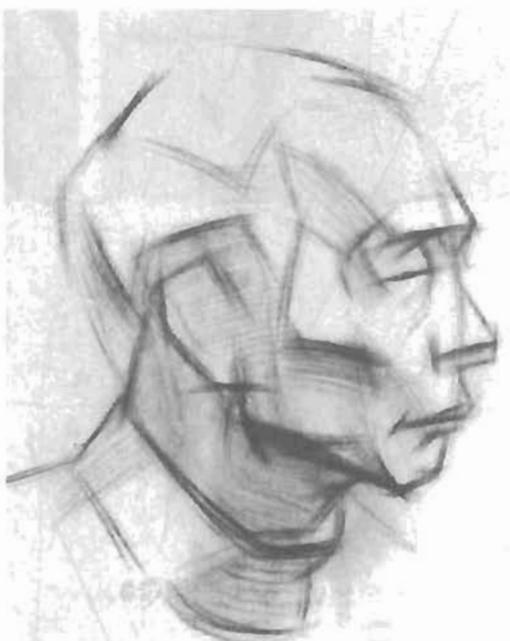
1. Phác họa kết cấu

Phác họa kết cấu là lấy đường nét làm hình thức biểu hiện chủ yếu. Có nghĩa là lấy việc nghiên cứu và biểu hiện kết cấu hình thể làm trung tâm, bổ hoặc giảm bớt độ sáng tối của hình thể. Kết cấu là tất cả nền tảng căn bản của yếu tố tạo hình.

Các bước tiến hành:

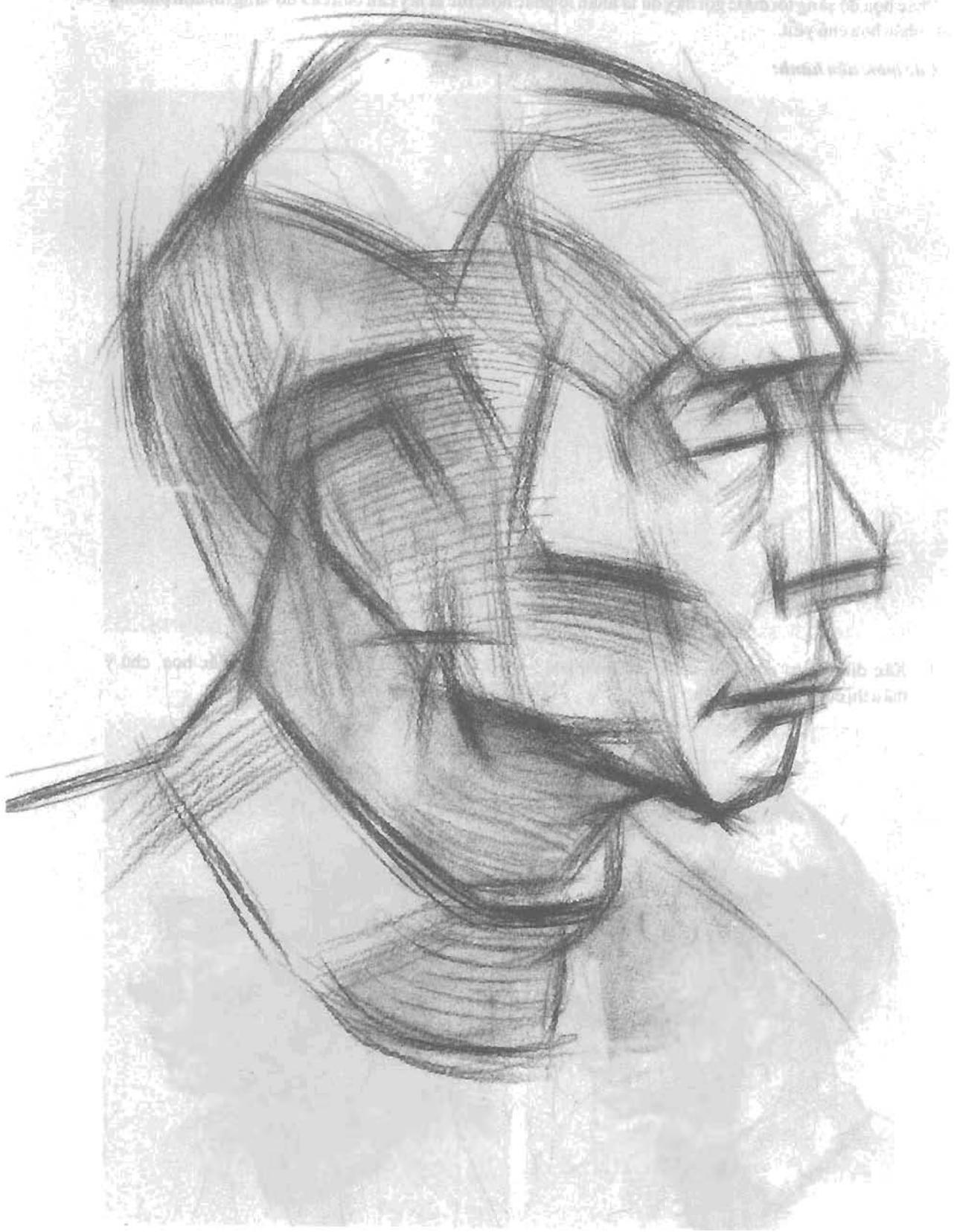
1. Xác định vị trí của đầu, vẽ ra đường nét trung tâm, từng bước xác định vị trí của năm giác quan

2. Chỉnh màu sắc và đường nét vẽ giới tuyến của bộ phận sáng tối.

3. Tiếp tục tăng cường giới tuyến của bộ phận sáng tối, mặt tối và mặt sáng rõ ràng.

4. Điều chỉnh lại các mối quan hệ trên bề mặt bǎn vẽ để hoàn thành tác phẩm.

2. Phác họa độ sáng tối

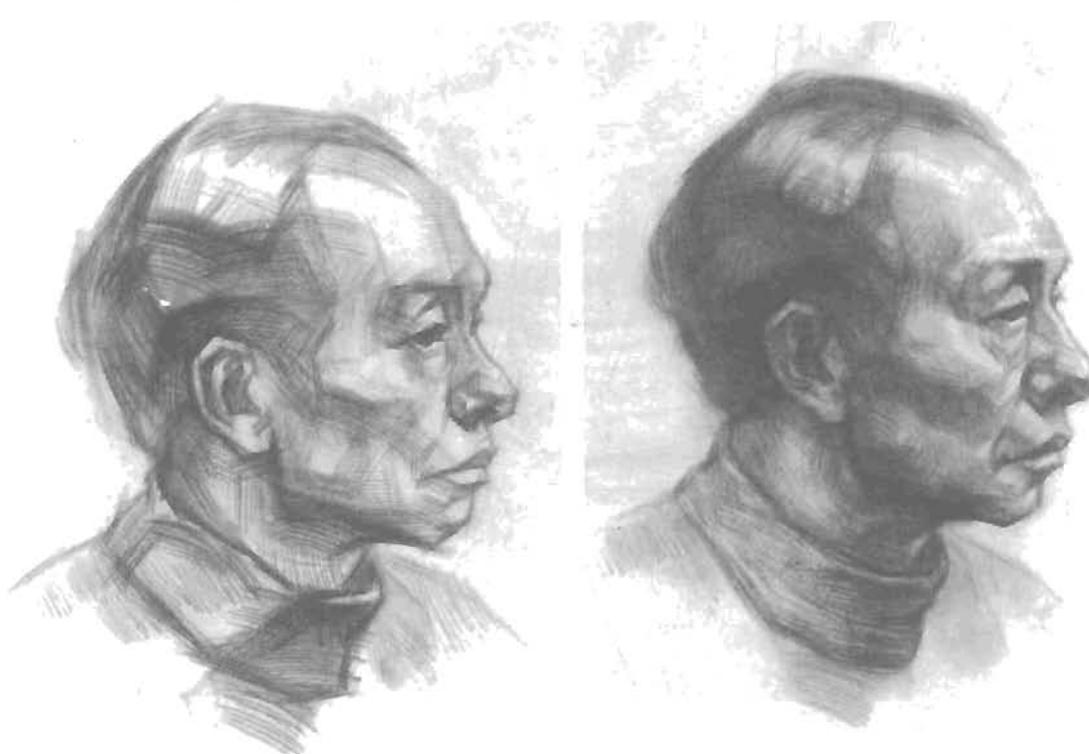
Phác họa độ sáng tối được gọi đầy đủ là nhân tố phác họa, tức là lấy căn bản của độ sáng tối làm phương thức phác họa chủ yếu.

Các bước tiến hành:

1. Xác định vị trí của đầu, chú ý sự biến hoá thấu thị của nǎm giác quan.

2. Tiến hành đi sâu vào việc khắc họa, chú ý không gian phải phong phú.

3. Từng bước hoàn thiện các mối quan hệ của các bộ phận.

4. Điều chỉnh để hoàn thành tác phẩm.

ĐÀO ĐÀNH HỒ

Hà Nội, ngày 20 tháng 10 năm 1997
Trong số những bài viết của tôi
đã được đăng trên các báo
và tạp chí
tại đây
như:
- Báo "Nhân Dân"
- Tạp chí "Thế giới Xã hội"
- Tạp chí "Khoa học Xã hội"
- Tạp chí "Xã hội"

VII. GIẢI THÍCH CÁC BƯỚC TIẾN HÀNH PHÁC HỌA CHÂN DUNG

Mặt chính của nam thanh niên

1. Định sơ ra kết cấu cơ bản. Trước khi phác họa đối tượng, cần phải quan sát chỉnh thể ít nhất từ 2 đến 5 phút. Bao quát cả tư thế, thần thái và nét đặc trưng cơ bản của đối tượng cần được thể hiện. (Điểm này rất quan trọng, không thể quên). Khi định ra kết cấu cần phải chú ý theo nguyên tắc phải trái, trên nặng dưới nhẹ. Chú ý vị trí của mắt phải hướng ra trước, để thích hợp với thói quen thị giác. Giai đoạn này không cần phải khắc họa cụ thể, chỉ cần chú ý đến chỉnh thể như tỉ lệ cơ bản của đầu, thấu thị biến hóa của nám giác quan...
2. Vẽ độ sáng tối. Khái quát màu sắc và độ sáng tối của chỉnh thể, giới tuyến của bộ phận sáng tối, đồng thời chú ý đến quan hệ trước sau. Từng bước xác định tỉ lệ cơ bản của đầu, vị trí của nám giác quan, nên lấy mũi làm trung tâm để quan sát và so sánh.
3. Từng bước một phác họa cụ thể. Nên lấy hình thể kết cấu làm căn cứ, chú ý phải tạo cho được bề mặt bắn vẽ cảm giác không gian, bề mặt bắn vẽ không nên quá đen.
4. Tiến hành di sâu vào khắc họa. Giai đoạn này vận bút nhẹ tay. Có thể bắt đầu tạo hình cục bộ, ví dụ như giới tuyến sáng tối của đầu, nám giác quan. Chú ý vấn đề liên quan đến quan hệ kết cấu và độ sáng tối.
5. Điều chỉnh để hoàn thành tác phẩm.

Vẽ chân dung của người nam thanh niên nhìn chính diện thì độ khó tương đối hơi cao, vì thế chú ý cần phải biểu hiện cho được không gian ba chiều. Đồng thời phải tạo cho được cảm giác trên bề mặt bắn vẽ có thể tích và có sự biến hóa.

Vẽ chân dung người thanh niên nhìn từ góc 3/4

Bước 1: Định ra kết cấu cơ bản, vị trí mắt phải nhìn lên trên.

Bước 2: Vẽ ra đường trung tâm, chú ý thấu thị biến hóa, tỉ lệ của nếp gấp quan.

Bước 3: Tăng cường xử lý ở giới tuyến bộ phận sáng tối, đồng thời tiến hành đi sâu vào phác họa.

Bước 4: Điều chỉnh bề mặt bǎn vẽ để hoàn thành tác phẩm.

Bước 1

Bước 2

Bước 3

Bước 4

Vẽ chân dung người thanh niên nhìn từ góc độ $\frac{3}{4}$ thì dễ hơn những góc độ khác. Người thanh niên này có điểm xương nổi bật, thể khối rõ ràng nên vẽ, tạo hình không phải là việc khó. Tuy nhiên, muốn vẽ tốt thì chúng ta phải chú ý kết cấu cân đối, thấu thị biến hóa, quan hệ hư thực, nặng nhẹ của đường xiên và đường cong để tạo nên một chính thể hoàn chỉnh.

Vẽ chân dung người thanh niên nhìn bên trái

Bước 1: Quan sát và phác thảo ra hình thể cơ bản của đối tượng cần được thể hiện. Chú ý quan hệ giữa đầu, cổ và ngực.

Bước 2: Từng bước xác định vị trí của năm giác quan, đồng thời phải thể hiện cho được sự biến hoá của thể khôi.

Bước 3: Tiến hành đi sâu vào việc khắc họa, chú ý tính hoàn chỉnh trên bề mặt bản vẽ.

Bước 4: Điều chỉnh để hoàn thành tác phẩm.

Gợi ý

Khi vẽ chân dung của người thanh niên nhìn từ bên trái thì nên vẽ đầu hơi thấp cúi xuống, yêu cầu về độ chuẩn xác cao, đặc biệt cơ bản của năm giác quan và thấu thị biến hoá của nó.

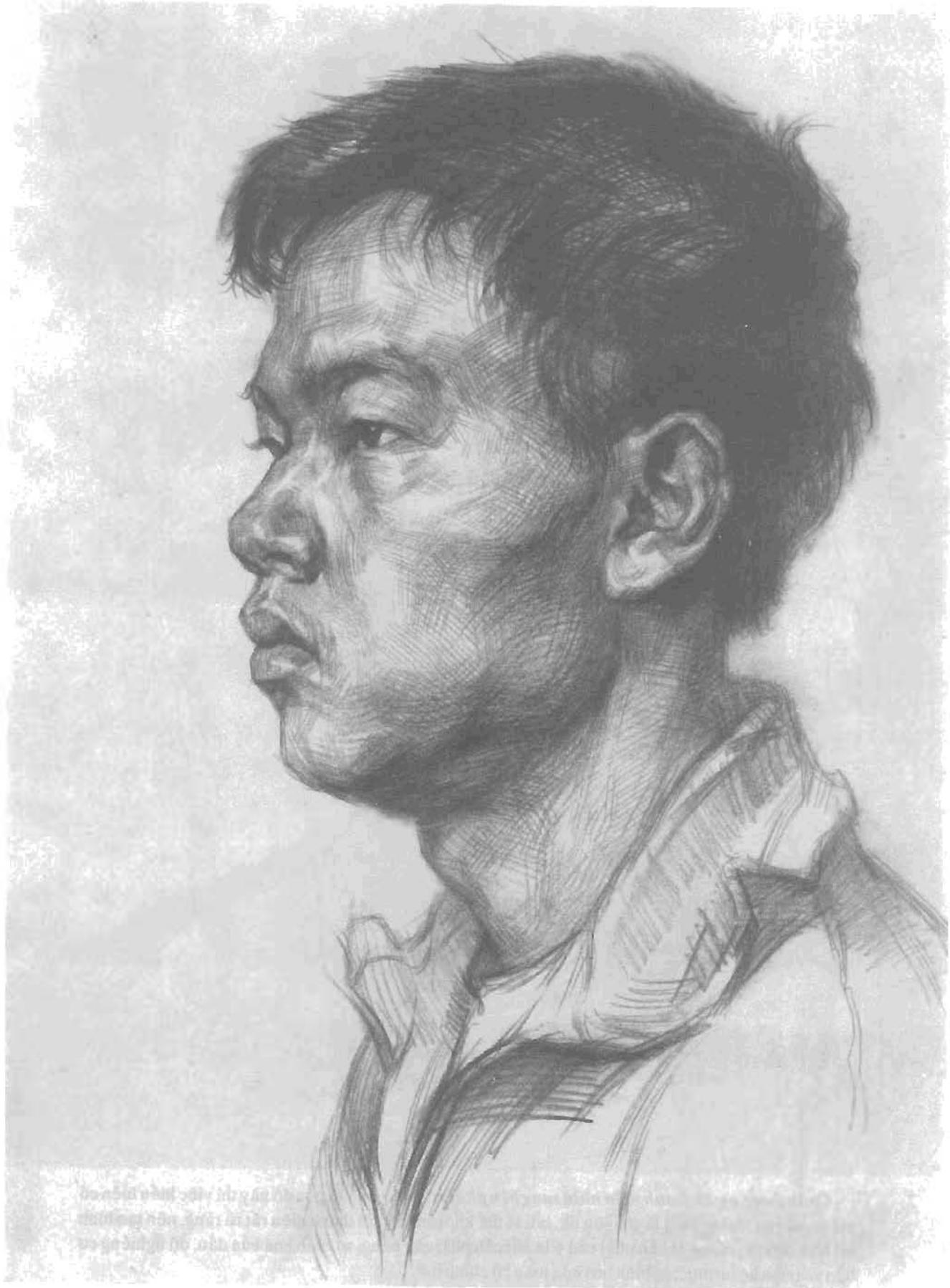
Bước 1

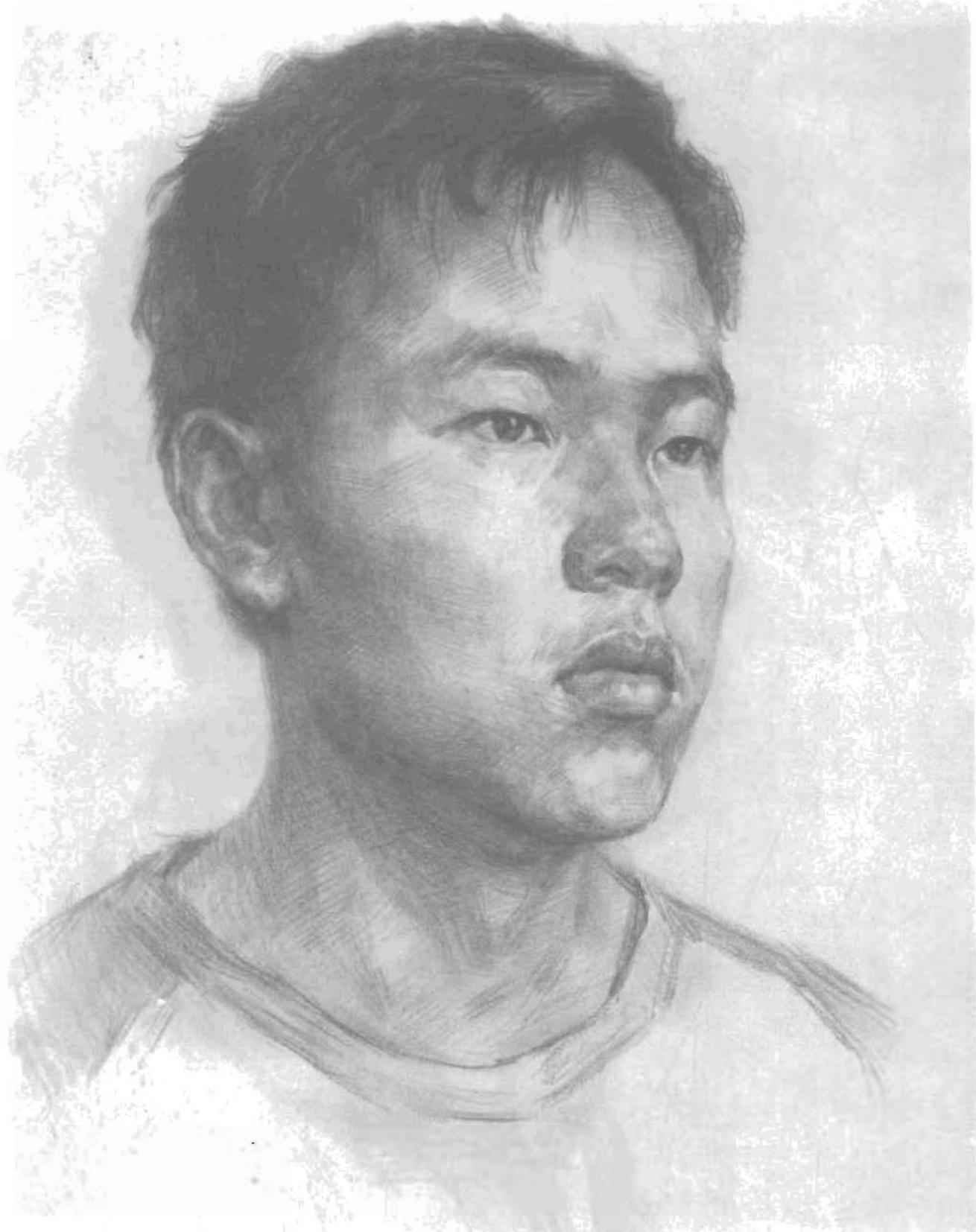
Bước 2

Bước 3

Bước 4

Chân dung người thanh niên nhìn sang bên phải một góc ¾: Với góc độ này thì việc biểu hiện có hiệu quả cao không phải là chuyện dễ, bởi vì thể khối của người thanh niên rất rõ ràng, nên tạo hình rất khó. Vì thế, chúng ta cần phải chú ý là kết cấu phải cân bằng, sự biến hoá của đầu, độ nghiêng cơ bản và quan hệ hư thực, sự biến hoá của toàn bộ chỉnh thể.

Chân dung thiếu nữ nhìn sang bên phải một góc $\frac{3}{4}$: Nhìn sang bên phải một góc $\frac{3}{4}$ và nhìn từ bên trái một góc $\frac{3}{4}$ đều hoàn toàn giống nhau. Có người nói nghiêng về bên trái tốt hơn, nhưng cũng có người lại cho rằng nghiêng về bên phải sẽ tốt hơn. Tuy nhiên còn phải tuỳ thuộc vào nội dung biến hoá. Chính vì thế chúng ta cần phải luyện tập thật nhiều để nắm vững cả hai cách vẽ này.

Vẽ chân dung thiếu nữ nhìn chính diện:

Bước 1: Dùng bút chì loại 4B trở lên tạo nét để định ra vị trí của đầu.

Bước 2: Khái quát mối liên hệ giữa khuôn mặt và đầu, phân biệt rõ mảng tối mảng sáng.

Bước 3: Từng bước hoàn thiện đường nét, chú ý đừng để quá đậm.

Bước 4: Điều chỉnh cẩn thận, chú ý tạo nét sinh động cho khuôn mặt.

Bước 1

Bước 2

Gợi ý

Kết cấu thể khối ở phần đầu của người thiếu nữ nhìn từ chính diện mà nói thì có sự thay đổi tương đối nhẹ nhàng. Độ khó khi vẽ càng cao thì dùng bút càng phải cẩn thận, tinh tế. Khi vẽ chân dung thiếu nữ, mọi người thường có khuynh hướng vẽ quá yếu đuối, do đó cần phải chú ý thể hiện ba khoảng không gian ở đầu, cũng chính là bước thay đổi từ điểm cao nhất ở đầu mũi đến xương gò má, rồi từ xương gò má đến tai và đến tóc; đồng thời là bước thay đổi từ mũi đến miệng, đến chân mày, đến cằm rồi đến cổ. Tóc và màu mắt nên vẽ hơi đậm.

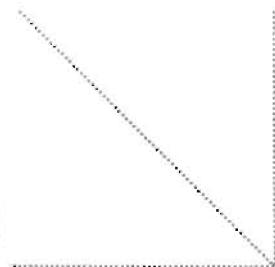

Bước 3

Bước 4

Đề chân dung thiếu nữ nhìn bên trái:

Bước 1: Vẽ kết cấu cơ bản, chú ý vị trí của đầu phải hơi nghiêng.

Bước 2: Chú ý quan hệ thể khối của đầu.

Bước 3: Chú ý phải biểu hiện cho được trên bề mặt bức họa cảm giác có thể tích, điều chỉnh lại quan hệ chủ thứ của nǎm giác quan.

Bước 4: Tiến hành đi sâu vào việc khắc họa nǎm giác quan và độ nghiêng cǎn bản của chính thể.

Bước 1

Bước 2

Gợi ý

Độ nghiêng cơ bản của hình thiếu nữ trên bề mặt bản vẽ sẽ có rất nhiều sự biến hoá. Nhưng chú ý đường nét trên bề mặt bản vẽ phải có cảm giác nhẹ và mềm hơn so với vẽ chân dung người thanh niên. Khi dùng bút phải chú ý đến sự biến hoá hứ thực, vì thế cần phải luyện tập nhiều.

Bước 3

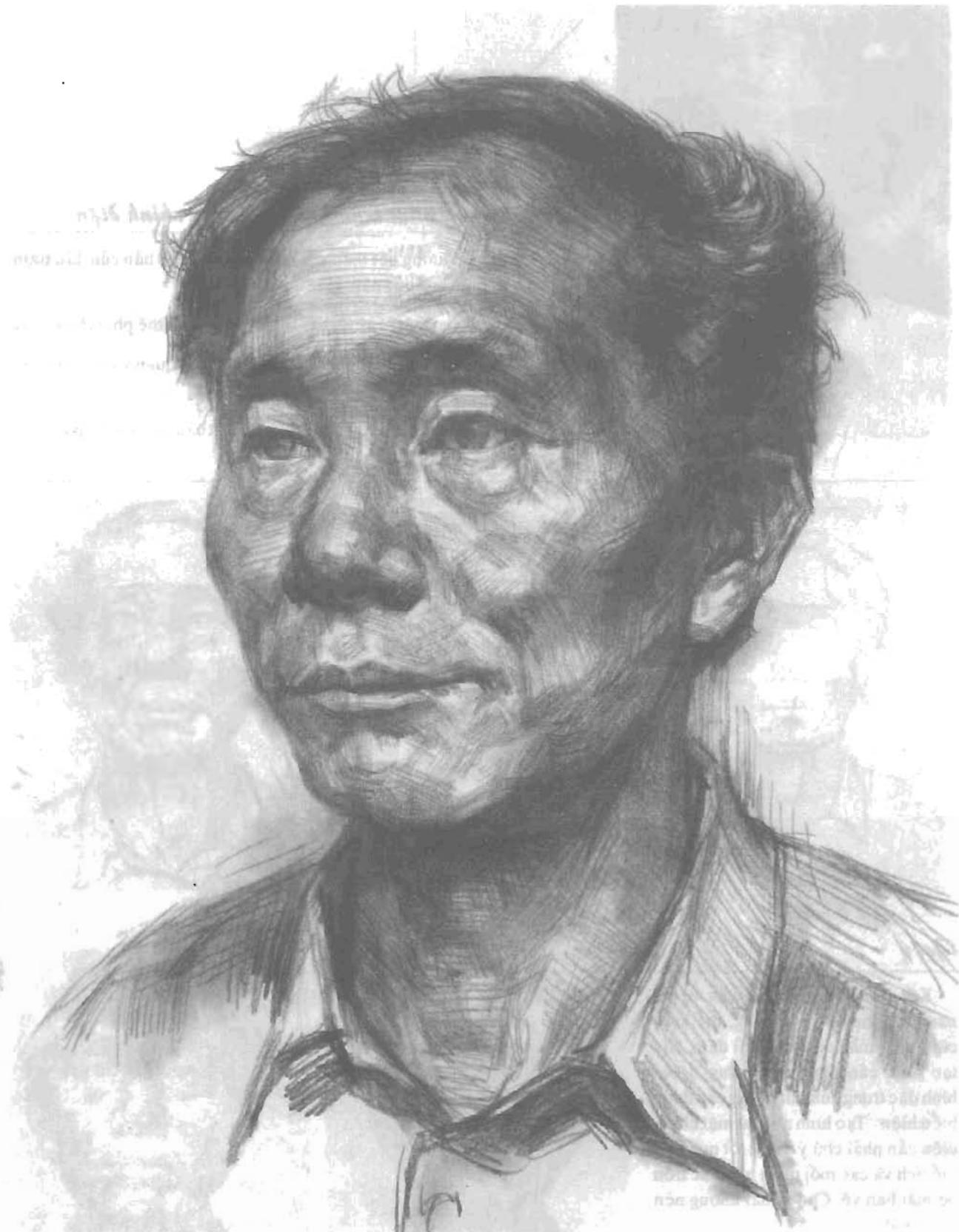
Bước 4

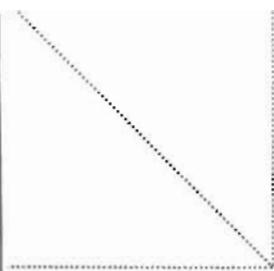
素描速写教程
人物肖像与场景速写
——肖像速写

Khi vẽ chân dung thiếu nữ nhìn nghêng một góc $\frac{1}{2}$, cần phải xử lý quan hệ giữa xương trán và xương đỉnh đầu, chú ý sự biến hoá của chỉnh thể, đặc biệt là ở mắt, cũng lưu ý đến kết cấu biến hoá của mắt trái và mắt phải.

Vẽ chân dung người trung niên nhìn từ một góc $\frac{3}{4}$, với góc độ này thì hiệu quả mang lại thường rất cao bởi vì kết cấu hình thể rất rõ ràng, dễ phân tích. Nhưng khi vẽ cần phải chú ý xử lý tốt thấu thị biến hoá của nám giác quan, quan hệ sáng tối giữa da và tóc.

Drawing a middle-aged man's face from a frontal view

Bước 1: Dùng các đường nét thẳng dài để vẽ ra vị trí cơ bản của đầu tượng, chú ý sự biến hóa của nếp mác quan.

Bước 2: Phân biệt hai mặt sáng tối rõ ràng, kết cấu hình thể phải chuẩn xác.

Bước 3: Tăng cường chú ý đến màu sắc của nếp mác quan và toàn bộ chính thể.

Bước 4: Chú ý phải thể hiện cho được trên bìa mặt bẩn vè sao cho phong phú về quan hệ tầng lớp, chủ thứ.

Bước 1

Bước 2

Gợi ý

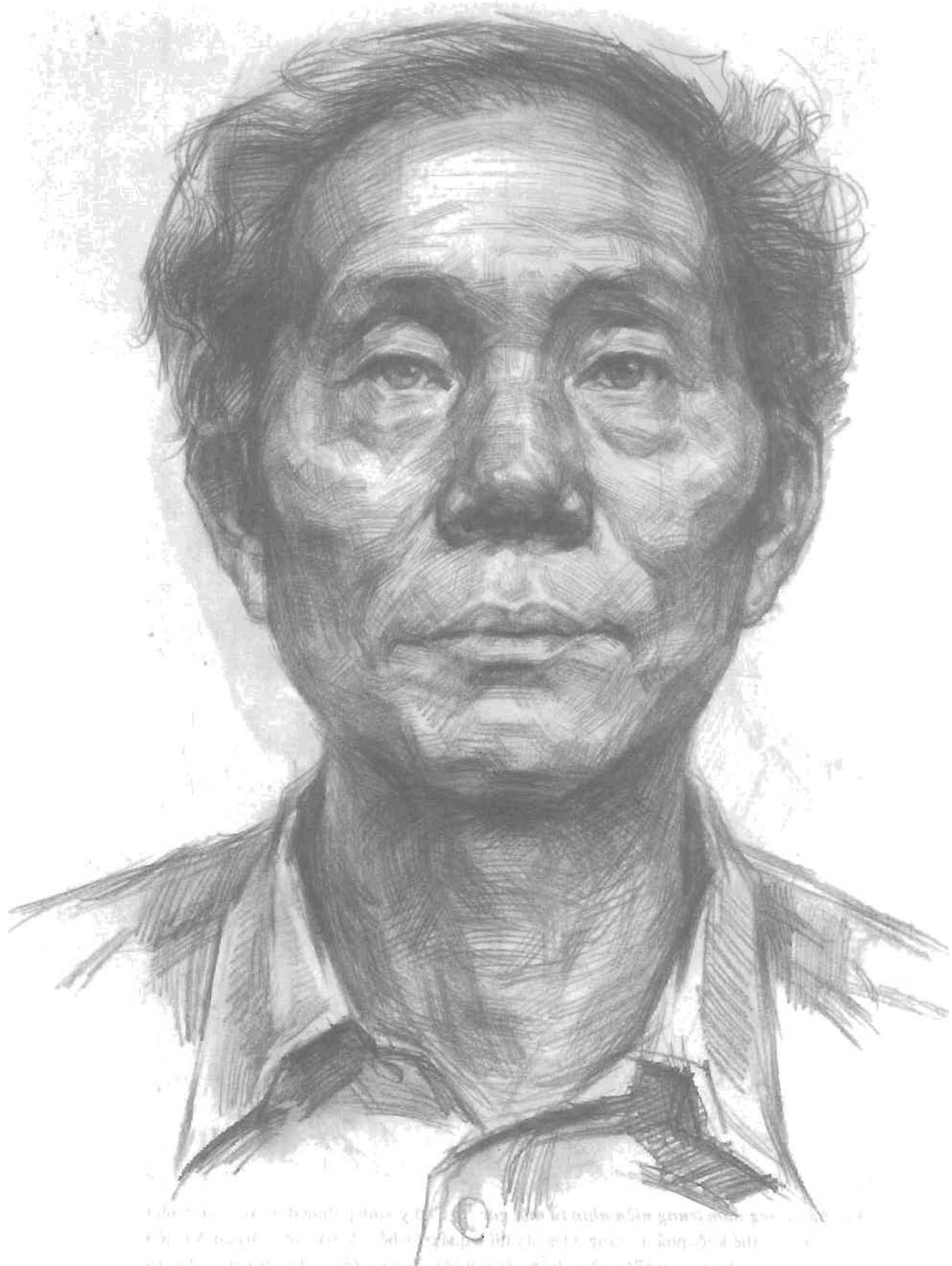
Kết cấu hình thể đầu của người nam trung niên thì rõ ràng, thể khôi cũng vậy, màu da tương đối đậm. Khi tạo hình cần phải nắm vững ngoại hình đặc trưng của đối tượng cần được biểu hiện. Tạo hình nhìn từ mặt chính diện cần phải chú ý xử lý tốt quan hệ thể tích và các mối quan hệ khác trên bìa mặt bẩn vè. Chú ý mắt không nên vẽ quá lớn.

Bước 3

Bước 4

John Smith, a 60-year-old black man who is believed to have been present at the shooting of Martin Luther King. He was captured by police in Atlanta, Georgia, on April 2, 1968, and held in custody until he was released on April 10, 1968.

Vẽ chân dung nam trung niên nhìn từ một góc $\frac{3}{4}$: Chú ý xương đỉnh đầu, kết cấu hình thể phải chuẩn xác, thể khối phải rõ ràng, như vậy hiệu quả trên bìa mặt bản vẽ mới cao. Vì thế khi tạo hình cần phải chú ý nắm bắt những điểm cơ bản này. Tuy nhiên, không nên quá chú trọng đến đặc điểm cá tính của nhân vật.

Vẽ chân dung nam trung niên nhìn bên phải: Khi vẽ chân dung từ góc độ này thì ngoài việc cần phải chú ý đến sự biến hoá độ nghiêng cơ bản cần phải hết sức chú ý đến sự đối chiếu quan hệ kết cấu. Bằng không bức họa sẽ có cảm giác không có hồn.

Vẽ chân dung nữ trung niên nhìn bên phải

Bước 1: Đầu nhìn từ bên phải có thể khái quát thành hình vuông, dùng hình vuông để định ra kết cấu cơ bản.

Bước 2: Từng bước xác định vị trí của năm giác quan cơ bản.

Bước 3: Tăng cường thể tích, chú ý đổi chiếu độ sáng tối trên bề mặt bản vẽ.

Bước 4: Tiến hành đi sâu vào việc khắc họa cục bộ và điều chỉnh lại chính thể để hoàn thành tác phẩm.

Bước 1

Bước 2

Gợi ý

Kết cấu hình thể của nữ trung niên tương đối chuẩn xác, năm giác quan rõ ràng, độ sáng tối giữa đầu tóc và khuôn mặt cũng vậy. Đầu tóc của nhân vật là một bộ phận quan trọng, vì thế khi khắc họa cần phải chú ý đến quan hệ chủ thứ của năm giác quan, thể tích thẩm thấu của toàn bộ chính thể.

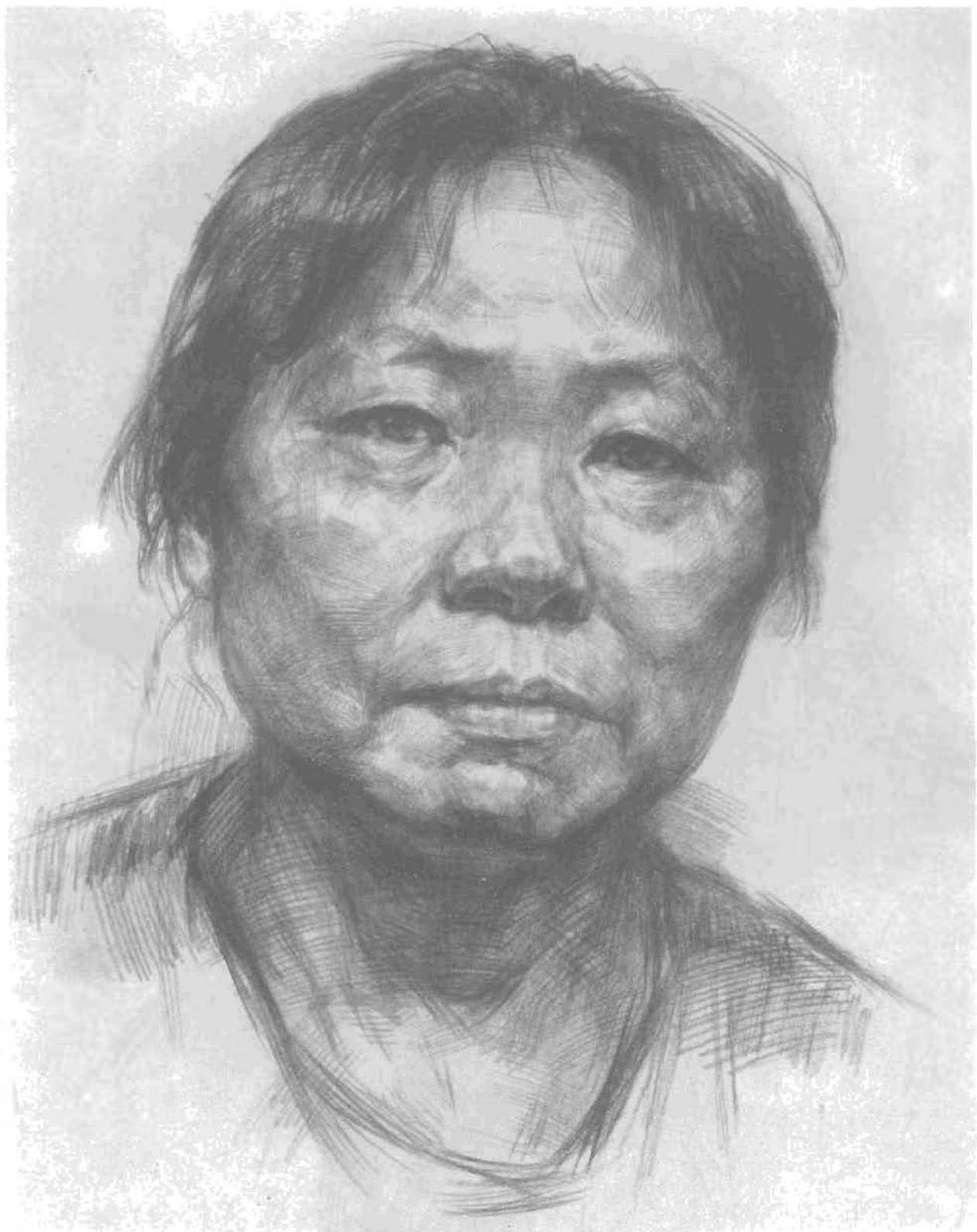

Bước 3

Bước 4

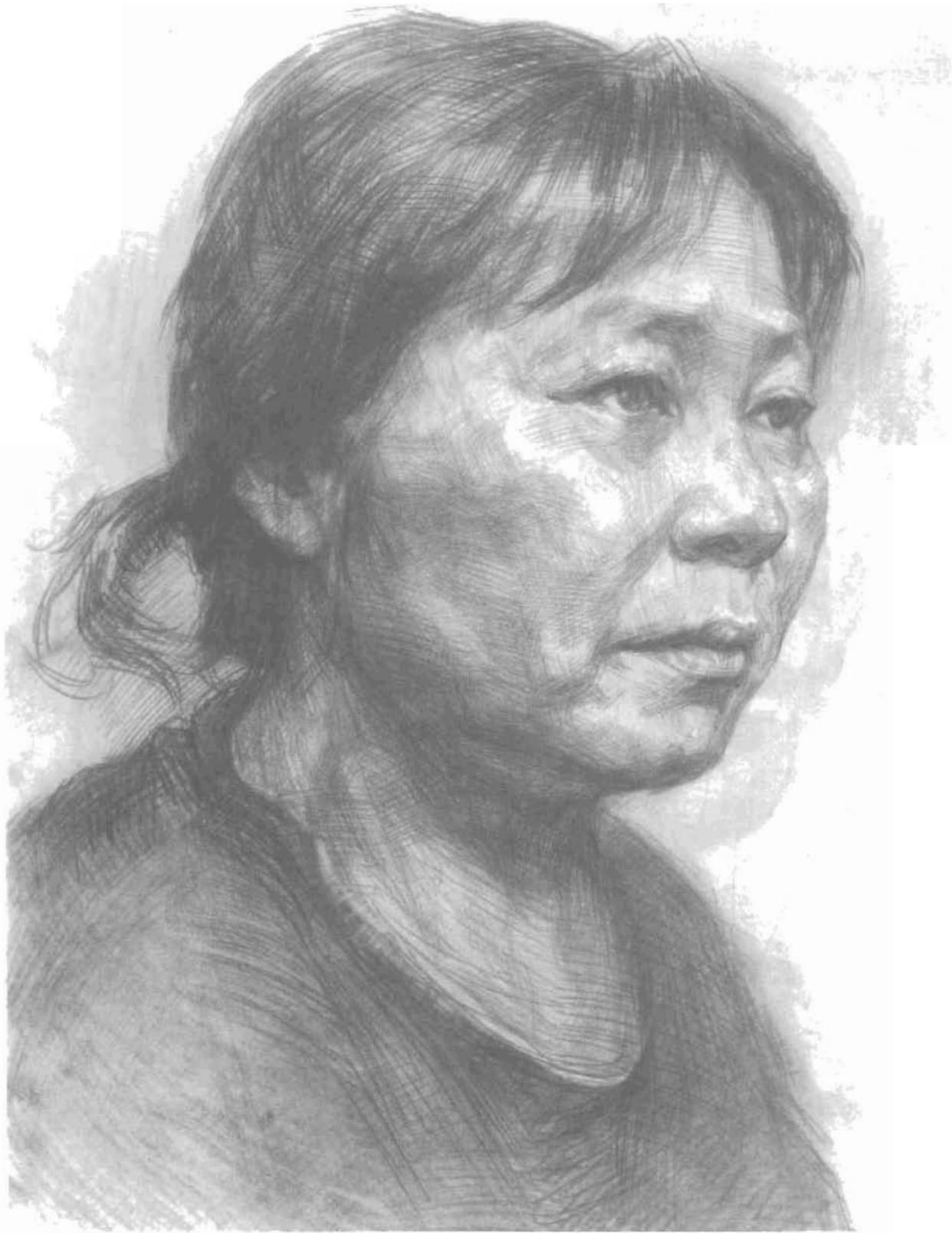

Vẽ chân dung nữ trung niên nhìn từ chính diện: Khi vẽ phải chú ý nhiều đến các nét nhăn trên mặt của người nữ trung niên, mắt hơi nhô. Khi tiến hành đi sâu vào việc khắc họa thì cần phải chú ngoại hình đặc trưng của đối tượng cần được thể hiện, dùng bút phải nhẹ nhàng, không nên quá vội.

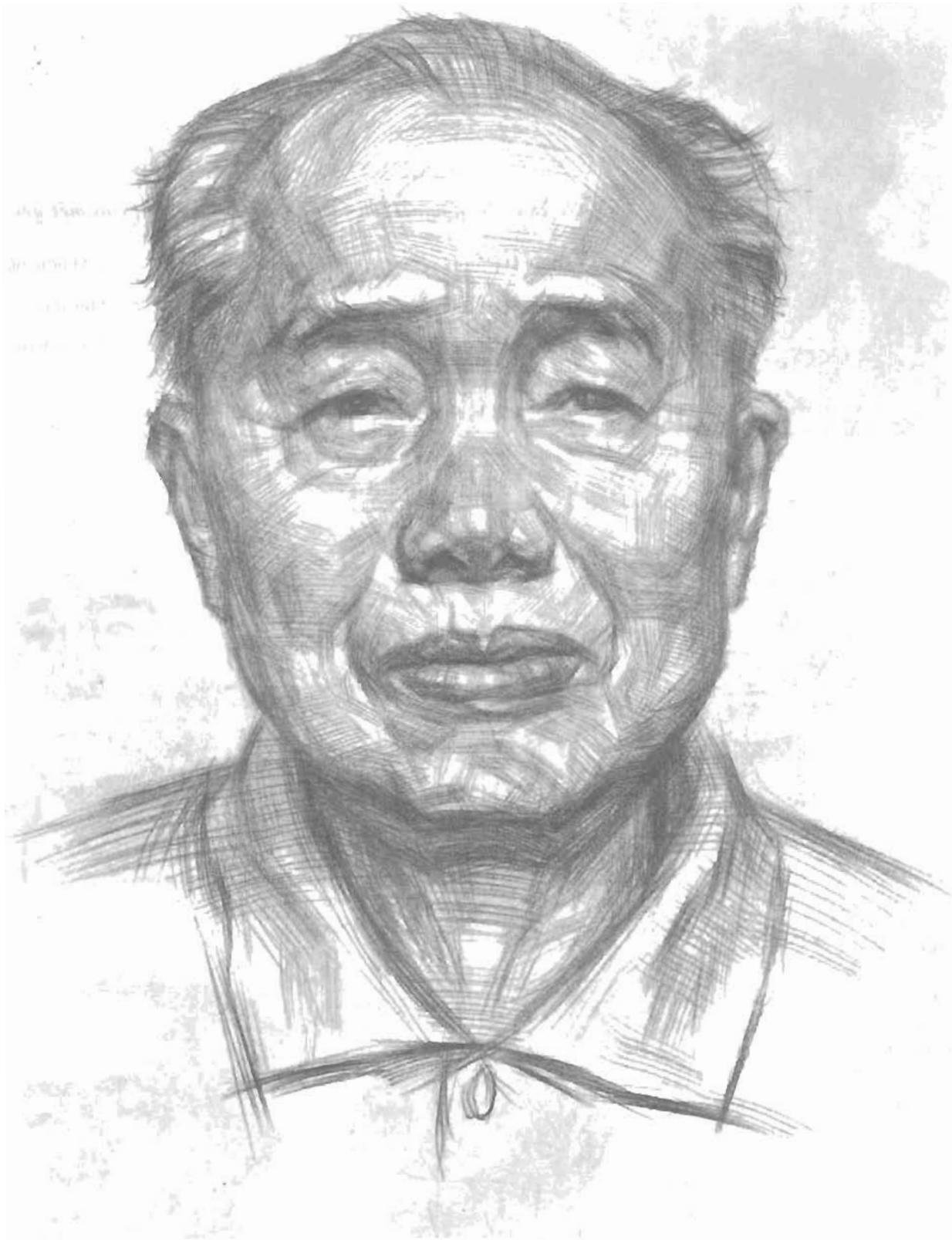

Tô chân dung nữ trung niên nhìn nghiêng bên trái một góc $\frac{1}{4}$: Khi vẽ không những cần chú ý

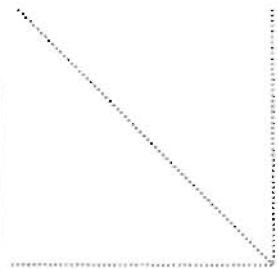
đến các mối quan hệ của chỉnh thể như quan hệ thấu thị, tỉ lệ và kết cấu của nám giác quan, mà cần phải chú ý nhiều đến độ sáng tối trên khuôn mặt và kết cấu đầu tóc. Tuy nhiên, da không nên vẽ quá đậm, đường nét đèn trắng trên khuôn mặt phải rõ ràng.

Vẽ chân dung nữ trung niên nhìn nghiêng bên phải một góc ¾: Khi vẽ cần phải chú ý xử lý tốt quan hệ tỉ lệ, kết cấu, thấu thị biến hoá năm giác quan, các mối quan hệ giữa đầu, trán và ngực; so sánh độ sáng tối trên khuôn mặt và đầu tóc. Khi dùng bút phải nhẹ nhàng, không nên quá vội, phải chú ý đến đặc trưng ngoại hình cơ bản của đối tượng cần được thể hiện.

Vẽ chân dung người lớn tuổi nhìn chính diện: Khi vẽ cần phải chú ngoại hình đặc trưng của đối tượng là đầu tóc phai hơi bạc, da nhăn. Vì thế khi tạo hình cần phải biểu hiện cho được những chi tiết này, phải thống nhất bề mặt bản vẽ.

Vẽ chân dung người lớn tuổi nhìn nghiêng bên phải một góc $\frac{3}{4}$

Bước 1: Dùng các đường nét thẳng dài để định ra vị trí của khuôn mặt.

Bước 2: Đổi chiếu và kiểm tra độ chuẩn xác của kết cấu hình thể.

Bước 3: Căn cứ vào bề ngoài đặc trưng của đối tượng để tiến hành điều chỉnh các đường nét biểu hiện trên bề mặt bản vẽ.

Bước 4: Hoàn thành tác phẩm, chú ý phải tạo cho được cái hồn của nhân vật.

Bước 1

Bước 2

Gợi ý

Kết cấu hình thể của người già rất chuẩn xác, xương sọ nổi bật, cơ chảy xệ. Do đó muốn vẽ tốt chân dung người lớn tuổi, phải hiểu rõ kết cấu xương sọ và cơ mặt, phải nắm vững quy luật thời gian, tuổi tác, biểu hiện trên khuôn mặt người già. Như thế mới thể hiện được chính xác những nét đặc trưng cơ bản ở ngoại hình của người lớn tuổi. Chú ý đổi chiếu ngũ quan khi vẽ chân dung nhìn nghiêng từ góc $\frac{3}{4}$.

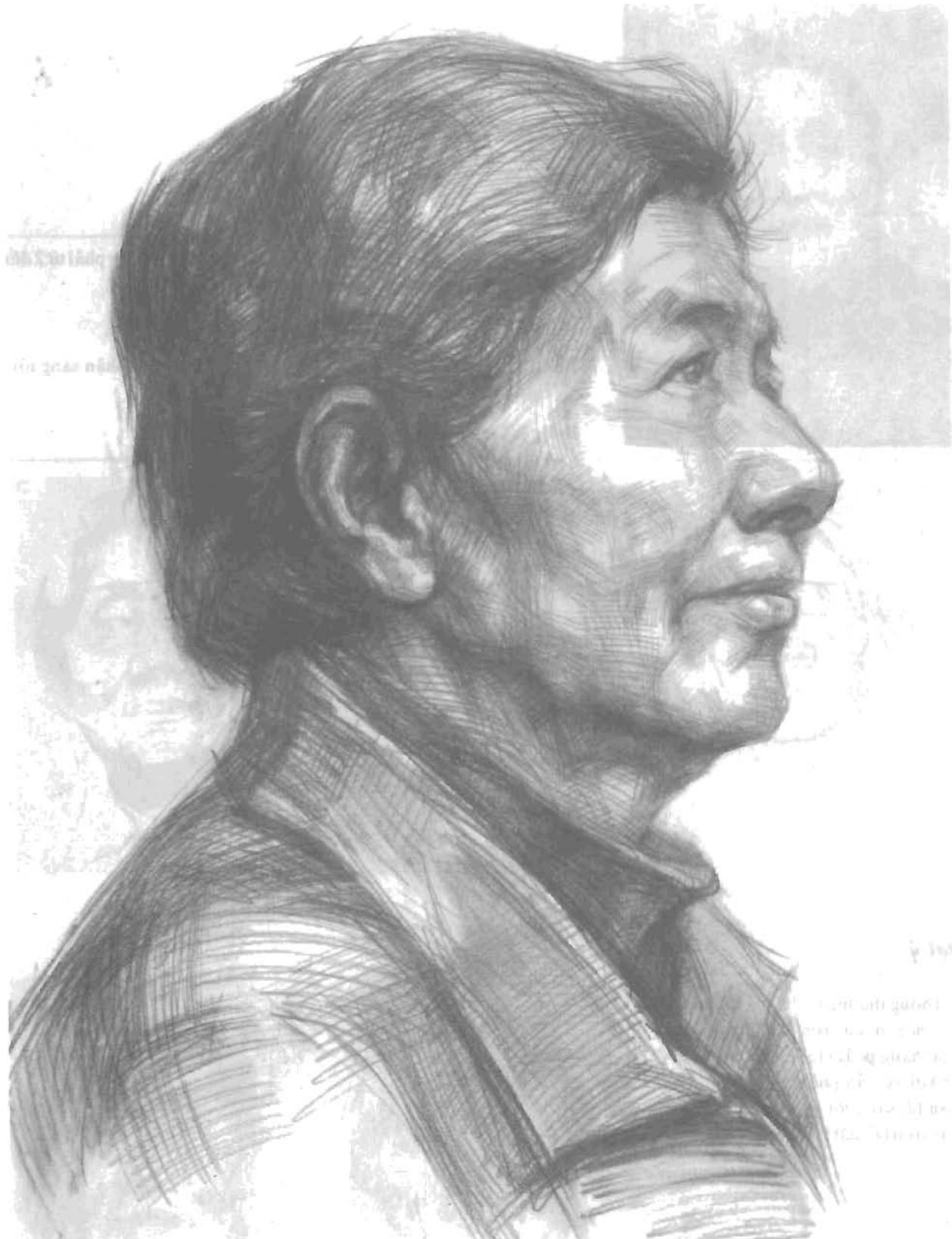
Bước 3

Bước 4

Vẽ chân dung ông già nhìn nghiêng bên trái: Chú ý ông già tóc phai bạc, da phai nhăn. Đó là điều không thể thiếu khi thể hiện trên bìa mặt bǎn vẽ. Đồng thời cũng cần chú ý xử lý tốt cơ bản và thấu thị biến hoá của nǎm giác quan.

Vẽ chân dung bà già nhìn nghiêng bên phải: Với nội dung như vậy thì yêu cầu độ chuẩn xác phải cao, đặc biệt là kết cấu cơ bản của toàn bộ chỉnh thể. Khi vẽ chúng ta cần phải chú ý nhiều đến các đường nét nối liền giữa các bộ phận với nhau trên bề mặt bản vẽ.

Vẽ chân dung bà già nhìn chính diện

Bước 1: Quan sát đối tượng cần được thể hiện ít nhất cũng phải từ 2 đến 5 phút, xác định tỉ lệ và vị trí của khuôn mặt.

Bước 2: Nhẹ nhàng vẽ ra độ sáng tối trên bề mặt bản vẽ.

Bước 3: Tăng cường chú trọng đến giới tuyến của bộ phận sáng tối và tiến hành đi sâu vào việc khắc họa.

Bước 4: Thống nhất chỉnh thể.

Bước 1

Bước 2

Gợi ý

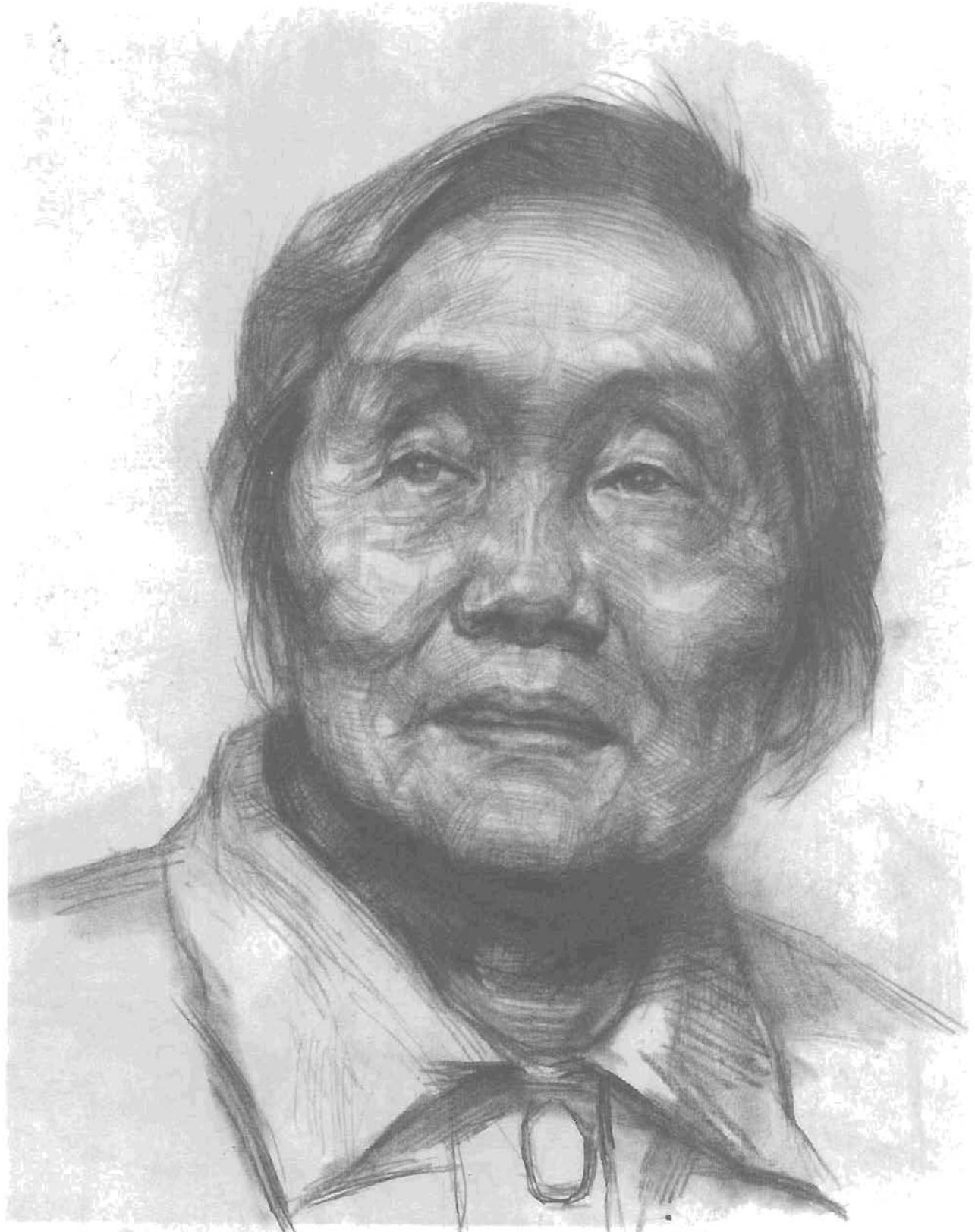
Thông thường thì bà già thì mắt hơi sâu, nếp nhăn trên khuôn mặt theo năm tháng phải nhiều hơn ông già. Vì thế khi vẽ cần phải chú ý khống chế quan hệ sáng tối và các mối quan hệ khác trên bề mặt bản vẽ.

Bước 3

Bước 4

Đinh Văn Lập là tên khâm hiệu của lão già tên Lập, là một nhà nông có tài kinh doanh, là một người có công với quê hương, là một người có tài nghệ cao.

Vẽ chân dung bà già nhìn bên phải một góc %: Khuôn mặt kết cấu hình thể và thể khối phải rõ ràng và chuẩn xác. Vì thế khi vẽ cần phải khái quát và dùng bút phải nhẹ nhàng, tránh không nên quá vội vàng. Khi tiến hành đi sâu vào việc khắc họa thì cần chú ý đến thấu thị biến hoá của nãm giác quan để thống nhất chỉnh thể.

Bố cục không hợp lý

Tỉ lệ, động thái không chuẩn xác

Quan hệ sáng tối không chuẩn xác

Thể tích không được chú trọng

Bề mặt bẩn vẽ không thống nhất

VIII. TIÊU CHUẨN ĐÁNH GIÁ VÀ YÊU CẦU CƠ BẢN KHI THI VẼ CHÂN DUNG

1. Bố cục hoàn chỉnh hợp lý, lớn nhỏ phải thích ứng.
2. Tỉ lệ cơ bản, kết cấu hình thể, quan hệ động thái phải chuẩn xác.
3. Đi sâu vào việc tạo hình phải thực, cảm giác thể tích phải được chú trọng. Phải nắm bắt cho được ngoại hình đặc trưng của đối tượng cần được thể hiện, khách quan, sinh động, đồng thời năng lực tạo hình phải chuẩn xác.
4. Hiệu quả trên bề mặt bẩn vẽ phải cao, chỉnh thể phải thống nhất, phải biểu đạt cho được quan hệ hư thực, trước sau, quan hệ không gian, độ sáng tối.

IX. PHƯƠNG ÁN GIẢI QUYẾT VÀ CÁC VẤN ĐỀ KHÁC THƯỜNG XUẤT HIỆN KHI ĐÁNH GIÁ VÀ THI VẼ CHÂN DUNG

1. Bố cục không hợp lý, thường là quá lớn hoặc quá nhỏ.
Phương án giải quyết: Khi vẽ phải theo một nguyên tắc nhất định là “trên nặng, dưới nhẹ; trái phải thích hợp”.
2. Tỉ lệ cơ bản, động thái không thích hợp.
Phương án giải quyết: Quan sát chỉnh thể của đối tượng, quan hệ động thái, tỉ lệ giữa đầu, trán và vai. Kết cấu phải chuẩn xác. Nên lấy mũi làm vị trí trung tâm để điều chỉnh đầu và nắm giác quan trên bề mặt bẩn vẽ.
3. Kết cấu và độ sáng tối không chuẩn xác, trắng, đen và xám không rõ ràng, ngoại hình đặc trưng cũng vậy.
Phương án giải quyết: Phân tích kỹ kết cấu đầu, các cơ cần phải xử lý tốt. Mật tối và mặt sáng không nên vẽ tối hơn so với giới tuyến của bộ phận sáng tối.
4. Thể tích, quan hệ sáng tối, chủ thứ, hư thực, trước sau xử lý không tốt.
Phương án giải quyết: Độ sáng tối, quan hệ chủ thứ không rõ ràng sẽ dễ tạo thành hiện tượng bề mặt bẩn vẽ bị rối, không có hồn. Quan hệ hư thực không đúng, tất nhiên bề mặt bẩn vẽ sẽ thiếu cảm giác có tầng lớp. Vì thế vẽ độ sáng tối yêu cầu phải chuẩn xác, dùng bút phải cẩn thận, nét bút phải nhẹ nhàng.
5. Chính thể trên bề mặt bẩn vẽ không thống nhất.
Phương án giải quyết: Nên lấy giới tuyến của bộ phận sáng tối làm trung tâm, đối với mặt tối và những điểm quá sáng thì cần phải dùng phương pháp tương tự để điều chỉnh. Tuy nhiên, cần phải thể hiện cho được bề mặt bẩn vẽ phải hài hòa, sinh động, tránh cảm giác bị rối.

X. CÁC YẾU TỐ KHÁC LIÊN QUAN ĐẾN VẤN ĐỀ THI VẼ CHÂN DUNG

1. Dụng cụ chuẩn bị: Phải chuẩn bị các công cụ thường dùng như: bút chì hiệu 2B, 4B và 6B, gôm, giấy vẽ, dao nhô...
2. Tâm lý chuẩn bị: Khi thi không nên quá lo lắng, nói tóm lại là không nên tạo áp lực cho mình.
3. Nắm vững các phương pháp vẽ cơ bản thường được sử dụng.
4. Sắp xếp thời gian hợp lý: Khi vẽ tốt nhất là nên quan sát đối tượng ít nhất vài phút, rồi tiến hành theo từng bước một. Khi vẽ tả thực thi cần phải căn cứ vào yêu cầu của nội dung để vẽ, chú ý phải đủ thời gian để hoàn chỉnh tác phẩm.

XI. ĐÁNH GIÁ TÁC PHẨM

1. Tác phẩm này dùng bút rất nhẹ nhàng, điều chỉnh không nhiều, nhưng hình thể lại rõ ràng chuẩn xác, nắm giác quan đột phá... Nên học tập theo tác phẩm này.

2. Trong tác phẩm này khí chất đặc trưng của người thanh niên được khắc họa rất tốt, kết cấu hình thể và thể khối rõ ràng chuẩn xác. Có thể nói đây là một tác phẩm có tính nghệ thuật rất cao.

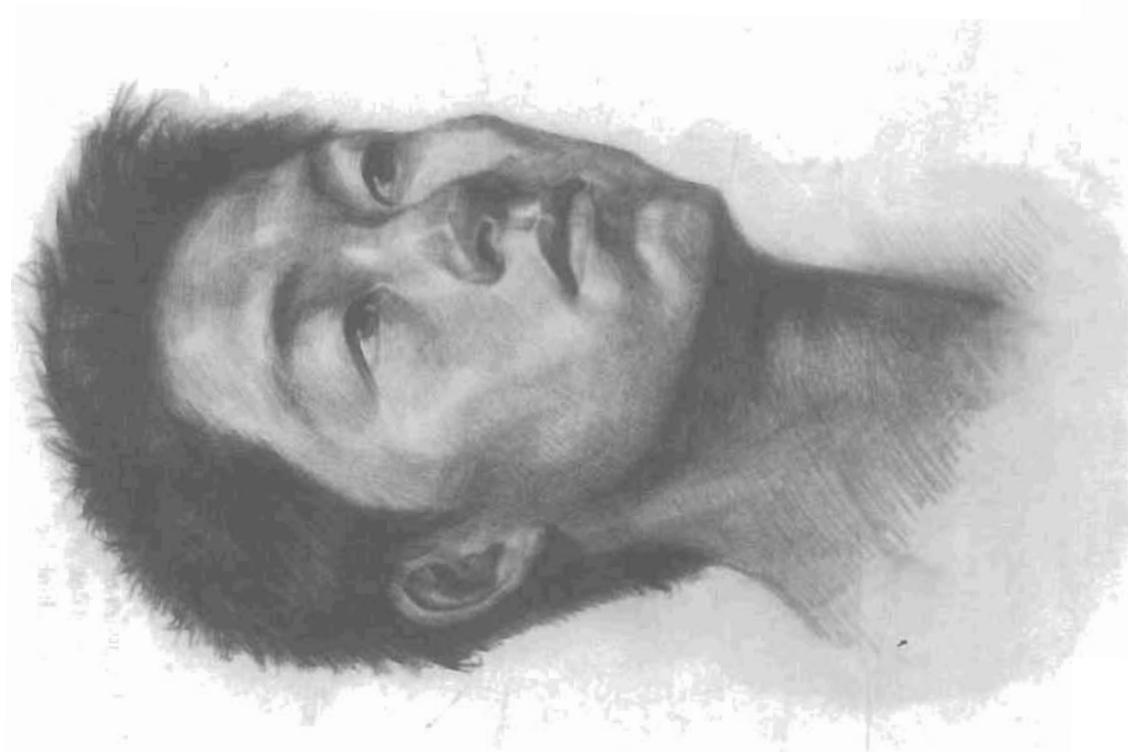
3. Ngoại hình đặc trưng người con gái trong hình vẽ này được thể hiện rất tốt, đầu tóc chuẩn xác, quan hệ biến hóa rất phong phú, kết cấu của nham giác quan hợp ý.

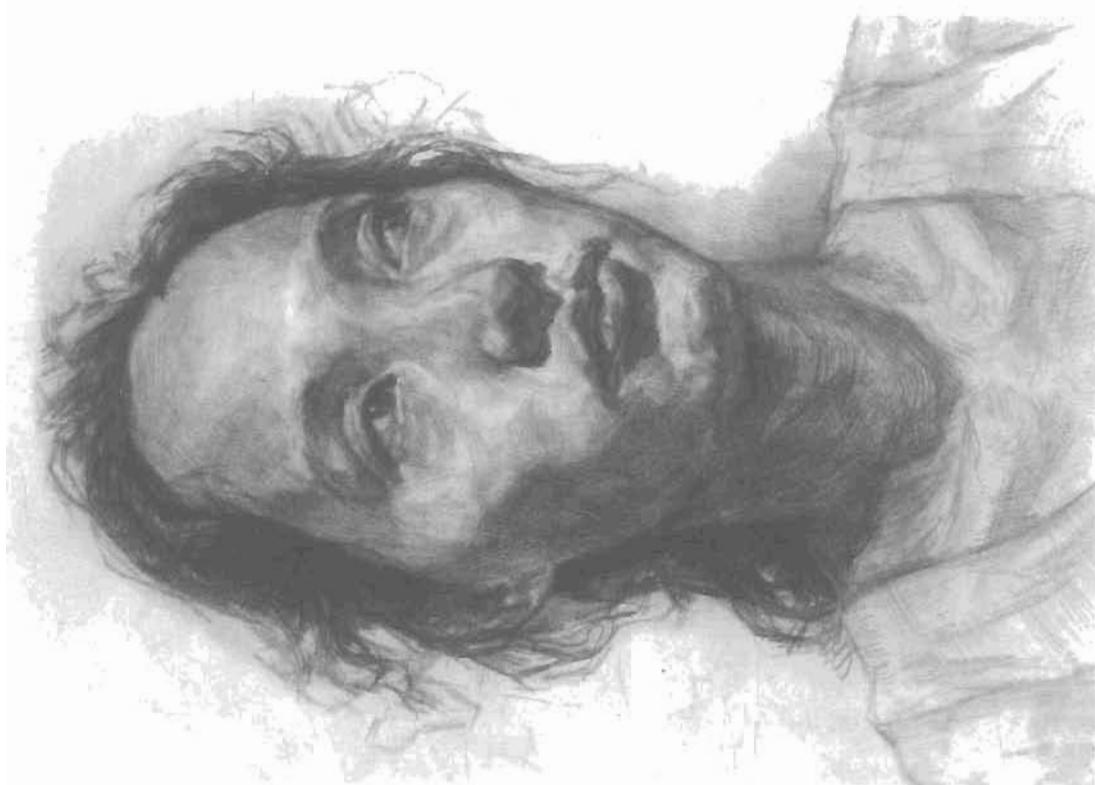
4. Tác phẩm nam thanh niên nhàn phái là một đề tài tương đối rất khó biểu đạt, vì thế khi vẽ cần phải chú trọng đến kết cấu cơ bản của toàn bộ chính thể.

5. Tác phẩm được tác giả khắc họa tinh thần và khí chất của nhân vật rất cao, thể khối rõ ràng, tầng lớp phong phú, tạo hình chuẩn xác. Đây là một tác phẩm đạt được đỉnh cao của nghệ thuật!

6. Tác phẩm này phác họa khuôn mặt của đối tượng đối diễn nhã, thể tích của đầu được thể hiện rất chuẩn xác, các mối quan hệ biến hoá trên bề mặt bắn vẽ cũng vậy, đều đạt được tinh nghệ thuật rất cao.

7. Tác phẩm này nhấn mạnh đặc trưng của đối tượng như quan hệ giữa khuôn mặt, trán và ngực, quan hệ sang tối rất rõ ràng và chính xác. Mặt tối và mặt sáng của khuôn mặt được chú trọng rất nhiều, cảm giác có thể tích của việc tạo hình cho nấm giác quan cũng rất được chú trọng.

8. Tác phẩm này được xuất phát từ chính thể, từ khuôn mặt đến các bộ phận liên quan đều được xử lý tốt. Đặc biệt là quan hệ biến hoá hứ thực, độ nghiêng cơ bản trên bề mặt bắn vẽ được thể hiện rất tốt.

9. Xử lý tóc rất đơn giản nhưng độ chuẩn xác lại rất cao, tạo hình cho năm giác quan đậm pha đó là đặc điểm chủ yếu của tác phẩm này.

10. Tác phẩm này được biểu đạt dưới ánh sáng đèn rất tốt, tạo hình chuẩn xác, tầng lớp phong phú... đây chính là một tác phẩm cần được học hỏi.

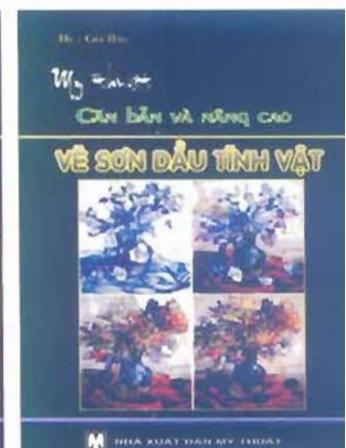
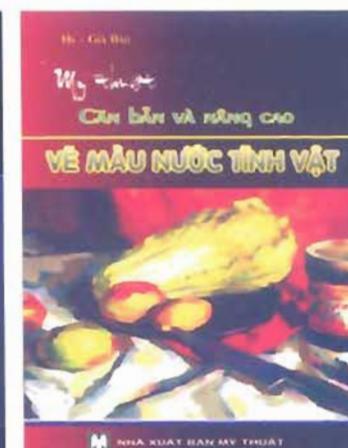
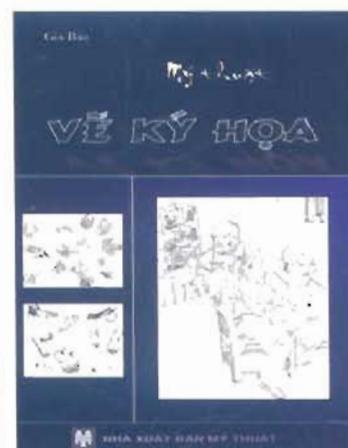
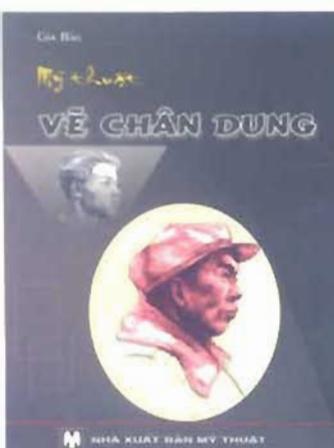
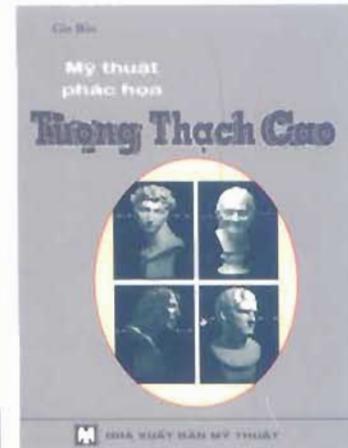
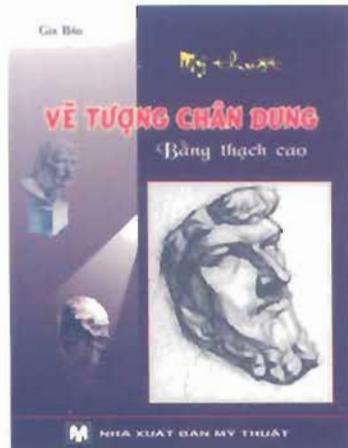
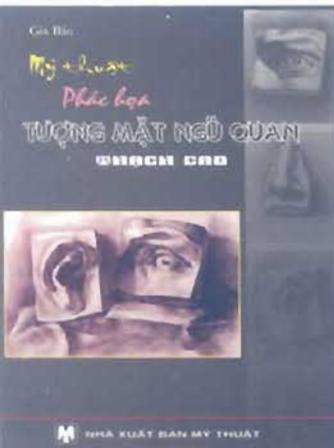
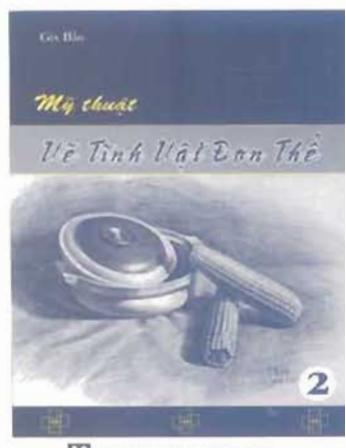
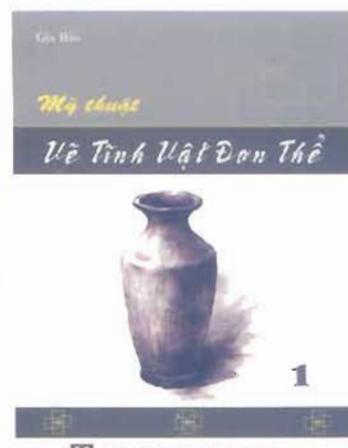
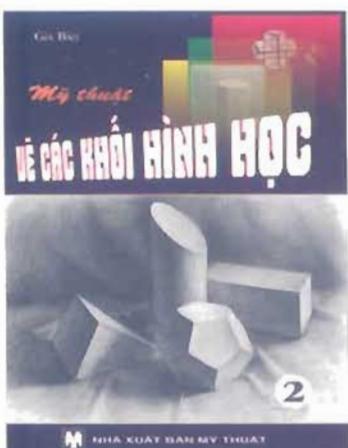

11. Người con gái trên bìa mặt bǎn vẽ này được thể hiện rất đơn giản nhưng hiệu quả lại rất cao, đây cũng là một tác phẩm mà họa sinh nên học hỏi.

12. Tác phẩm người đàn ông nhìn nghiêng một góc $\frac{3}{4}$ này có ngoại hình đặc trưng được thể hiện rất tốt, mọi người đều thấy khuôn mặt và các cơ có nhiều biến hoá rất nhiều so với người thanh niên.

Tủ sách dành cho người yêu thích mỹ thuật

Phát hành tại Nhà Sách
ĐỨC TÀI

159/24 Nguyễn Suý - P. Tân Quý - Q. Tân Phú - Tp.HCM

Tel : (08) 3.8470.574 - 0903.691.296

Fax: (08) 3.8470.574

vẽ chân dung (đài)

0909100000008

24,000đ

Giá: 24,000đ